

Школьный учебник
«Татарский язык»

КУҢЕЛЛЕ ТАТАР ТЕЛЕ

Р.З.Хайдарова, Г.М.Ахметзянова, Л.А.Гиниятуллина

ТАТАР ТЕЛЕ

3 класс
ИКЕНЧЕ КИСӘК

ИЗДАТЕЛЬСТВО
«Татармультфильм»

Мә
е
у
ж
э
д
ә

Татармультфильм

ИЗДАТЕЛЬСТВО
«Татармультфильм»

Р.З.Хәйдәрова, Г.М.Әхмәтжанова, Л.Ә.Гыйниятуллина

ТАТАР ТЕЛЕ

ӨЧЕНЧЕ СЫЙНЫФ

**БАШЛАНГЫЧ ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРУ
ОЕШМАЛАРЫ ӨЧЕН ДӘРЕСЛЕК
(РУС ҺӘМ ТАТАР ТЕЛЛӘРЕНДӘ)**

**ДӘРЕСЛЕК Е.И.ПАССОВНЫҢ
КОММУНИКАТИВ ТЕХНОЛОГИЯ КОНЦЕПЦИЯСЕНӘ НИГЕЗЛӘНӘ**

Ике кисәктә

2 НЧЕ КИСӘК

**КАЗАН
«ТАТАРМУЛЬТФИЛЬМ» НӘШРИЯТЫ**

2013

Р.З.Хайдарова, Г.М.Ахметзянова, Л.А.Гиниятуллина

ТАТАРСКИЙ ЯЗЫК

ТРЕТИЙ КЛАСС

**УЧЕБНИК ДЛЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ
НАЧАЛЬНОГО ОБЩЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
(НА РУССКОМ И ТАТАРСКОМ ЯЗЫКАХ)**

**НА ОСНОВЕ КОНЦЕПЦИИ КОММУНИКАТИВНОЙ ТЕХНОЛОГИИ
Е.И.ПАССОВА**

В двух частях

ЧАСТЬ 2

**КАЗАНЬ
ИЗДАТЕЛЬСТВО «ТАТАРМУЛЬТФИЛЬМ»
2013**

УДК 811.512.145(075)
ББК 81.632.3-2я722
Х85

Условные обозначения:

— начало урока

— запомни

— вспомни

— обрати внимание

Хайдарова, Р.З. и др.

Х85 Татарский язык: учебник для образовательных организаций начального общего образования, в 2-х частях (на русском и татарском языках). / Р.З. Хайдарова, Г.М. Ахметзянова, Л.А. Гиниятуллина. — Казань : Татармультфильм, 2013. — 112 с. : ил. — (Татар теле). — ISBN 978-5-9903561-5-3.

ISBN 978-5-9903561-5-3

УДК 811.512.145(075)
ББК 81.632.3-2я722

© Издательство «Татармультфильм», 2013
© Художественное оформление
Издательство «Татармультфильм», 2013
Все права защищены

ИЗДАТЕЛЬСТВО
«Татармультфильм»

ТУГАН ЯККА КЫШ КИЛДЕ

88–90 нчы дәресләр

1. Сүзләрне дәрес укы.

Чыршы [ч'ыршы́], таныш [та°ны́ш], жыр [ж'ыр], яңа ел [я'на°ца́ йыл], Кыш бабай [қыш ба°ба́й], бәйрәм [бәйрэм].

2. Шигырьне укы. Ошаса, ятла.

Яшэл чыршы́

Тыштá бура́н бөте́н жиргэ́
Карла́р тутыра́.
Безне́ң бүлмэдэ́ я́мь-яшел
Чыршы́ утыра́.

Жәва́д Тәржема́н

3. Дәрес тәржемәне тап.

чыршы́
кыш
дус
жыр

зима
дружный
песня
ёлка

4. Найдите в тексте стихотворения слова, отвечающие на вопрос **нинди?**

5. Нокталар урынына сүзләр куй.

1) Таныш (кем?) 2) (Нинди?) ... чыршы.
3) (Нинди?) ... ел.

6. Ты согласен с данными утверждениями?

- Яңа ел бәйрәме көз көне була.
- Яңа ел бәйрәме кыш көне була.
- Яңа елда чыршы бизиләр.
- Яңа елда уйныйлар, жырлылар, бийләр.

7. Исеңдә калдыр!

бәйрәм – праздник

Яңа ел бәйрәме – праздник Нового года

Яңа ел бәйрәме+нә – на праздник Нового года

Яңа ел бәйрәме+ндә – на празднике Нового года

8. Нинди бәйрәмнәр бар?

9. Диалогны дусларың белән сөйләш.

- Гөлнәз, син бәйрәмгә барасыңмы?
- Нинди бәйрәмгә?
- Яңа ел бәйраменә.
- Яңа ел бәйраме кайда була?
- Мәктәптә.

10. Дополни диалог, разыграй его с другом.

- Оля, әйдә Яңа ел бәйраменә барабыз.
- Ярый. Сәгатъ ничәдә?
- Сәгатъ өчтә.
- Син бәйрәмдә нишлисең?
-

11. Научись писать поздравление с Новым годом.

12. Напиши поздравление своему учителю.

91–92 нче дәресләр

1. Тәржемә ит.

Начинается учебный год. –

Начинается праздник. –

Начинается новый год. –

Начинаются каникулы. –

2. Бэйрэм сэгаты ничэдэ башлана?

3. Прочитай и скажи, какие слова отвечают на вопрос **ничэнче?**, а какие – на вопрос **ничэ?**

Бер, беренчэ, икэ, икенчэ, өч, өченчэ, дүрт, дүртенчэ, биш, бишенчэ.

4. Дөрөс тәржемәне тап:

приготовили концерт – ...

- 1) хэзер концерт була;
- 2) концерт эзер;
- 3) концерт эзерләдек.

5. Переведи по образцу.

Образец: одевается зайчиком – куян булып киенә

одевается волком – ...

одевается медведем – ...

одевается снежинкой – ...

одевается Снегурочкой – ...

одевается волшебником – ...

6. Текстны укы. Ә син чыршы бәйрәмендә нишлисең?

Чыршы бәйрәмэ

Бүгэн мәктәптә чыршы бәйрәмэ була. Бәйрәм көндөзгә сәгатъ икедә башлана. Безнең белән икенчэ, өченчэ сыйныф укучылары булалар.

Без бәйрәмгә концерт әзерләдәк. Мин шигырь сөйләм. Марат, Олег, Наташа жырлылар. Ләлә белән Вәля бийләр. Әнжә Кар кызы була. Азат һәм Пәтя куян булып киенәләр, ә Сергей, Илнур аю булып киенәләр.

7. Жөмлөләрне дәвам ит (продолжи).

1) Без бәйрәмгә концерт 2) Бәйрәм көндөзгә сәгатъ икедә 3) Мин шигырь 4) Ләлә белән Вәля 5) Марат, Олег, Наташа

8. Сүзләр белән жөмлөләр төзе. Дәфтәреңә яз.

Кыш бабай, чыршы бәйрәмэ, Кар кызы, биедәк, жырладык.

9. Рәсемнәр урынына – сүзләр, нокталар урынына кушымчалар куй. Дәфтәреңә яз.

Бүгэн бәйрәмэ бул... . Мин булып киен... . Азат, Камил булып киен... , ә Рамил, Олег булып киен... .

10. Дополни диалоги. Поговори с соседом по парте.

1) – Рөстэм, син нэрсэ булып киенэсең?

– Ә син?

–

2) – Бэйрэмдэ син нишлисең?

– Ә син?

–

11. Найди отличия в картинках.

Оля

Алсу

12. «Чыршы бэйрәме» текстын сөйлөргә өйрән.

 93–94 нче дәрәсләр

1. Шигырьне укы. Ошаса, ятла.

Салкын, саф һавá

Салкын, саф һавá,
Йомшák кар явá,
Урамгá чыксáң,
Битлэр кызарá.

Кар бөртеклэрэ
Өстеңэ кунá,
Үзлэрэ матур
Һәм салкын булá.

Әминэ Бикчәнтәева

2. Бу сүзләрне дәрәс укыйсыңмы?

Кыш [кыш], салкын [салкын], кыска [кыска],
кар [ка^ор], ап-ак [а^опак], йомшак [йомшак],
кыр [кыр], болын [болын].

3. К какому времени года относятся эти месяцы? Напиши в тетрадь по образцу.

Үрнәк: Декабрь, гыйнвар, февраль – кыш айлары.

Июнь, июль, август –

Март, апрель, май –

Сентябрь, октябрь, ноябрь –

4. Исеңдә калдыр!

Сыйфат – имя прилагательное
Имена прилагательные обозначают признаки предметов и отвечают на вопрос **нинди?** (какой? какая? какое?).

салкын кыш (холодная зима)

ак кар (белый снег)

кыска көн (короткий день)

5. Подбери к существительным подходящие прилагательные и запиши в тетрадь.

Тау, көн, кар, жыл, елга, урман, шәһәр, бәйрәм.

6. Бу билгеләр кайсы ел фасылына туры килә?
Таблицаны тутыр, дәфтәреңә яз.

Кыш	Көз
...	...

Салкын, салкын яңгыр ява, яфракләр коела, кар ява, жир ап-ак, тышта бурән, көннәр кыска, төннәр озын, көчлө жыл исә, кошлар жылы якка кителәр.

7. Кыш һәм көз турында бер-берегезгә сораулар бирегез.

8. Жөмлеләрне язып бетер.

- 1) Салкын кыш 2) Ап-ак кар
3) Салкын жыл 4) Кыш көне төннәр

9. Сүзләрнең антоним парларын тап, дәфтәреңә яз.

салкын

ап-ак

кыска

көн

?

кап-кара

төн

жылы

озын

10. Прочитай текст. Подбери вопросы к выделенным словам.

кайчан? нинди? кайда? ничәнче?

Көннәр салкын. Беренчә кар яуды. Елгада боз туңды. Безгә рәхәт. Мәктәптән соң урамга чыгабыз.

11. Дополни диалоги. Разыграй их с соседом по парте.

а) – Кóля, тыштá (на улице) бурáнмы?

– Бурáн юк, лэкин кар явá.

– ... ?

– Салкын тугел.

ә) – ... ?

– Әйе, бүгэн кар яуды.

– ... ?

– Әйе, урамга чыгам.

б) – Азат, әйдә урамга чыгабыз.

–

– Нй өчен?

–

95–97 нче дәресләр

1. Исеңдә калдыр!

Эти слова помогут тебе рассказать о погоде:

һавá торышы́ – прогноз погоды,

аяз – ясная погода,

болытлы́ – облачно,

көчлэ жыл исэ – дует сильный ветер.

2. Отгадай загадку.

Кышын таудан шуабыз,

Жәен алып куябыз.

3. Прочитай сообщение диктора. Перескажи другу.

Һавá торышын тыңлагыз. Бүгэн көн салкын, көчлэ жыл исэ. Температу́ра: төнлэ 17, көндэз 10 граду́с салкын.

4. Термометрларга кара һәм әйт: көн нинди?

5. Дополни диалоги. Поговори с соседом по парте.

- а) – Бүгэн көн нинди?
–
– Ничэ граду́с салкын?
–

- ә) – Бүгэн көн нинди?
–
– Ә температу́ра нинди?
–

6. Диалогны тәржемә ит. Дустың белән сөйләш.

- а) – Какая сегодня погода?
– Холодно. Дует ветер. Снег идёт.
– Температура какая?
– Минус 15 градусов.
- ә) – Коля, выходи на улицу.
– Я не выйду.
– Почему?
– Потому что очень холодно.

7. Допустим, ты диктор и объявляешь прогноз погоды.

Как скажешь, что на улице:

- тепло, ветра нет, температура $+5^{\circ}$ С;
– холодно, вьюга, температура -20° С?

8. Исеңдә калдыр!

һәрвакыт – всегда **аннан соң** – потом

9. Рәсемнәр урынына тиешле сүزلәрне куй. Текстны сөйләргә өйрән.

Дима, Азат, Әмир – дуслар. Алар һәрвакыт бергә уйныйлар.

Бүгөн көн жылы, жыл юк, ява. Дима ала, Азат белән Әмир алалар. Малайлар бик озақ шуалар. Аннан соң бергә дәрәс әзерлиләр.

10. Выпиши из текста глаголы, поставь их в прошедшем времени. Расскажи содержание изменённого текста.

11. Составь диалог по тексту.

12. Узнай у друга:

- какая сегодня погода;
- какая температура воздуха;
- есть ли у него лыжи;
- катается ли он на лыжах.

13. Предложи другу:

- играть вместе на улице;
- кататься вместе на лыжах;
- играть в хоккей;
- кататься на коньках.

 98–100 нче дәресләр

1. Таблицаны тутыр.

	тау	шугалак	бәйрәм
Кая?	...	...	...
Кайда?	...	...	...
Кайдан?	...	...	...

2. Составь предложения со словами из упражнения №1. Используй глаголы **барá**, **уйный**, **шуá**, **кайтá**, **китé**.

3. Сүзләрнең антоним парларын тап.

бар		аз
килдé	?	салкын
күп		юк
жылы		киттé

4. Фигыльләрне үрнәк буенча үзгәрт (измени по образцу), тәржемә ит, жөмлөләр төзе.

Ү р н ә к: кил – приходи; килé – приходит;
килдé – пришёл.

Ф и г ы л ь л ә р: шу, кит, бир.

5. Рәсемнәр урынына – сүзләр, нокталар урынына кушымчалар куй. Текстны укы.

Тауда

Минém юк. Лэкин мин тау... киттém. Тау... балалар күп иде. Найл, Азат шуалар, ә Кóля, Сáша шуалар. Мин Найл һәм Азат янына килдém. Ничек рэхэт, күңеллэ таудá! Минém юк шул!

Минém янгá Найл килдé дэ:

– Мә, Кóстя, сін дэ шу, – дидé.

Ул миңá чаңгы бирдé. Миңá бйк рэхэт булды!
Рэхмэт сиңá, дустым!

6. Ике раслауның кайсысы дөрөс?

- 1) Минэм чаңгым бар.
Минэм чаңгым юк.
- 2) Азатның чаңгысы бар.
Азатның чаңгысы юк.
- 3) Найл, Азат чаңгы шуалар.
Найл, Азат чанá шуалар.
- 4) Найл Кóстяга чанá бирдэ.
Найл Кóстяга чаңгы бирдэ.

7. Жөмлөлөрне дөвам ит.

Мин таугá Таудá балалáр Балаларгá таудá Миңá Найл чаңгы Миңá бик ... булды.

8. Сорауларга жавап бир.

- 1) Кóстяның чаңгысы бáрмы?
- 2) Таудá кэмнэр бáр иде?
- 3) Найл Кóстяга нэрсэ бирдэ?

9. Исеңдэ калдыр!

юмáрт – щедрый **сарáн** – жадный

10. Бу бөялэрнең кайсысы Наилгэ туры килэ?

Яхшы, начáр, юмáрт, сарáн, әйбёт, тәрбиялэ.

11. Хикәядә мин сүзен **Костя** һәм ул сүзләре белән алыштыр (замени). Хикәядәге жөмлөләр ничек үзгәрер (изменятся)? Хикәяне яз.

12. Иң яхшы хикәя сөйләүчегә конкурс! Бәя бирергә онытма!

Сәнгатьлэ сөйли.
Сүзләрнэ дөрэс әйтэ.
Хатá ясáмый.
Яхшы́ сөйли́.

Сәнгатьлэ сөйлэми.
Сүзләрнэ дөрэс әйтми.
Хатá ясы́й.
Яхшы́ сөйлэ́ми.

13. Рәсемнәр урынына сүзләр куй, диалогны укы. Дустың белән сөйләш.

а) – Тánя, әйдә урамгá чыгáбыз.

– Әйдә. Ә барáбызмы?

– Әйдә бүгэн шугалаккá барáбыз! Синэң бáрмы?

– Бар. Әниэм миңá яңá бүлэк иттэ.

ә) – Илнур, әйдә таугá барáбыз, шуáбыз.

– Минэм юк, Сәлим, гына бар.

– Ярый, Илнур. Мин чанамны́ алám, ә син чаңгыңны́ ал. Мин синэ тáу янында́ кетэм.

б) – Марáт, бүгэн хоккэй уйнаргá чык!

– Сәгáть ничэдә?

–

14. Спроси у друга:

- есть ли у него санки, лыжи, коньки;
- играет ли он зимой на улице;
- катается ли он на санках, лыжах, коньках.

101–103 нче дәресләр

1. Подумай и скажи, к каким (зимним или летним) видам спорта относятся эти предметы.

2. Исеңдә калдыр!

ярыш – соревнование

чаңгы ярышы – лыжные соревнования

3. Сорауларга җавап бир, җөмлөләрне дөвам ит.

Нэрсэ барá?

Чаңгы ярышы барá.

Волейбóл

...

Кáя барáсың?

Чаңгы ярышына́ барáм.

Волейбóл

...

4. Дополни диалоги. Поговори с соседом по парте.

а) – Кóля, син чаңгы ярышына́ барáсыңмы?

–

– Ә чаңгы ярышы кáйда була́?

–

ә) – Айгéл, син чаңгы ярышына́ бардыңмы?

– Әйе, барды́м.

– ... ?

– Беренчэ урын алды́м.

– ... !

5. Хикәяне укы. Син Федяга нинди киңәш бирер идең?

Дуслар

Игорь белән Фёдя – дуслар. Жэй көне бергә футбол уйныйлар, кыш көне чаңгы шуалар. Алар икесә дә бик яхшы шуалар.

Менә бүгөн чаңгы ярышы була. Малайлар бергә чаңгы ярышына киттеләр. Тиздән фíниш. Алар бергә килеләр иде. Кинәт Игорь егылды. Аның чаңгысы сынды, аягы авыртты. Ә фíниш бик якын. Фёдяга нишләргә?

тиздән – скоро
якын – близко
кинәт – вдруг

сынды – сломалась
егылды – упал

6. Син бу сүзләргә дәрәҗә укладыңмы?

Кыш көне [кыш көнө], чаңгы [чаңгы], шуалар [шуалар], ярыш [йа°рыш], яхшы [йа°хшы], сынды [сйнды], авыртты [а°выртты].

7. Нокталар урынына нинди хәрефләр куярсың?

...хшы
...кын

...рыш
...гылды

й...зә
й...герә

8. Хикәядән фигыльләрне тап. Таблицага яз.

Действие происходит сейчас	Действие уже произошло
уйныйлар	уйнадылар
...	...

9. Нокталар урынына тиешле сүзләрне куеп укы.

Жәй ... бергә ... уйныйлар, кыш шуалар. Алар икесә дә бик ... шуалар. Бүгән алар ... чаңгы ... киттеләр. Кинәт Игорь Финиш бик

10. Сорауларга җавапны хикәядән тап.

1) Игорь белән Фёдя бергә нишлиләр? 2) Алар чаңгыда ничек шуалар? 3) Чаңгы ярышында нәрсә булды?

11. Хикәянең эчтәлеген (содержание) бер-берегезгә (друг другу) сөйләгез.

104–105 нче дәрестәр

1. Бу җөмлөләрнең эчтәлегенә «Дуслар» хикәясенә туры киләме (подходит)?

1) Игорь белән Фёдя жәй көне бергә футбол уйныйлар, кыш көне чаңгы шуалар.

2) Игорь белән Фёдя бүгән волейбол ярышына киттеләр.

3) Чаңгы ярышында Игорь егылды.

4) Игорьның чаңгысы сынды, аягы авыртты. Финишка ерәк әле.

2. Жөмлөлөрне хикәя эчтөлөгө тәртибендә урнаштыр.

1) Алár бергә чаңгы ярышына киттеләр. 2) Ёгорь белән Фёдя – дуслар. 3) Тиздән фíниш. 4) Аның чаңгысы сынды, аягы авыртты. 5) Кинэт Ёгорь егылды.

3. «Дуслар» хикәясен иң яхшы сөйләүчегә конкурс!

4. Как скажешь, что:

- завтра будут лыжные соревнования;
- Коля ушёл на лыжные соревнования?

5. Спроси у друга:

- любит ли он кататься на санках;
- играет ли он зимой на улице;
- с кем он больше любит играть.

6. Бу диалоглар кайсы рәсемгә туры килә?

а) – Ёгорь, тизрэк! Фíниш якын!
– Фёдя, мин егылдым. Аягы́м авыртá.
– Хэзер мин сиңá булышáм.

ә) – Ёгорь, тизрэк! Фíниш якын!
– Фёдя, мин егылдым. Аягы́м авыртá.
– Үзэң тор! Мин фíнишка киттэм.

7. Жөмлөлөрне дәвам ит.

- 1) Фёдя ярдэм итмәде, чёнки
- 2) Фёдя ярдэм иттэ, чёнки
- 3) Фёдя ярдэм иттэ, шуңа күрә

8. Как ты продолжишь этот рассказ? Напиши.
9. Расскажите друг другу написанный вами рассказ.

 106–108 нче дәресләр

1. Сүзләрне дәрес укы.

Чана [ча^она́], якын [йақы́н], бабасы [ба^обасы́]
гыйнвар [ғыйнвар], җитте [жит̄тэ́], авыл [а^овы́л],
әбәкле [әбәклэ́], көттеләр [көтөлэр], шаярдылар
[ша^ойардылар].

2. Вместо точек вставь слова **әби, бабай, чана**.
Подчеркни окончания.

Минэм Синэң Аның

3. Хикәяне укы.

Каникулда

Гыйнвар ае җитте. Каникул башланды. Айрат каникулда авылга китте. Авылда аның әбисе, бабасы бар. Әбисе дә, бабасы да Айратны көттеләр. Алар малайга чанә бүлөк иттеләр. Айрат аларга рәхмәт әйтте. Ул бик шатланды. Хәзер аның яңа чанасы бар! Айрат дустаны Юра белән чанә шуды.

Малайлар авылда әбәклә уйнадылар, шаярдылар, көлделәр. Авылда бик күңеллә, рәхәт булды.

әбәклә уйнадылар – играли в пятнашки

4. Поставь вопросы к выделенным словам. Составь вопросительные предложения.

1) Айрат каникулда авылга китте. 2) Эбисе дә, бабасы да Айратны кеттелер. 3) Алар малайга чанә булэк иттелер. 4) Айрат дусты Юра белән чанә шуды. 5) Авылда бик күңелле, рәхәт булды.

5. Расположи предложения по содержанию текста.

1) Эбисе дә, бабасы да Айратны кеттелер. 2) Айрат каникулда авылга китте. 3) Малайлар авылда эбәклә уйнадылар. 4) Алар малайга чанә булэк иттелер. 5) Авылда бик күңелле, рәхәт булды. 6) Айрат аларга рәхмәт әйтте.

6. Айрат авылда нишләде? Дустыңа сөйлә.

Каникулда Айрат кит... .
Авыл... аның   яши. Алар малайга
булэк ит... . Айрат дусты Юра белән
шу... . Малайлар уйна... , шаяр... ,
көл... .

7. Измени данные слова, отвечая на вопрос Шурале.

Нишләмәде?

китте – ... булэк итте – ... рәхмәт әйтте – ...
шатланды – ... шуды – ... уйнады – ...

8. Спроси у друга:

- есть ли у него коньки (лыжи, санки);
- нужны ли ему коньки (лыжи, санки);
- катается ли он с горки;
- идёт ли он на каток;
- куда он ездил на каникулы.

9. Какие из этих диалогов подходят к содержанию рассказа «Каникулда»? Разыграйте диалоги.

1) – Исэнме, әбиём! Исэнме, бабам!
– Исэнме, улым! Без синё көттёк, – диделёр әбисё һәм бабасы.

2) – Юра, минём яңа чанам бар. Әбиём белән бабам бүлэк иттелёр.

– Безнең өй янында тау бар. Әйдә шуабыз.

3) – Фёдя, әйдә урамга чыгабыз. Әбәклё уйнайбыз.
– Хэзер чыгам.

10. Прочитай диалог, вставляя пропущенные предложения. Разыграй его с соседом по парте.

- Илнур, син каникулда кая бардың?
-
- Ә мин өйдө булдым. Китаплар укыдым, мультфильмнар карадым. Ә син китаплар укыдыңмы?
-

11. Жөмлөлөрне төгәллә (закончи). Дәфтәреңә яз.

- 1) Без укымыйбыз, чөнки
- 2) Минем яңа чанам бар, шуңа күрә
- 3) Без каникулны яратыбыз, чөнки
- 4) Мин авырыйм, шуңа күрә

12. «Каникулда» хикәясен сөйлә.

 109–110 нчы дәресләр

Проверь себя!

1. Кыш билгеләре турында сөйлә.

2. Сүзләрнең антонимнарын яз.

салкын – ...	барá – ...
озы́н – ...	áп-ак – ...
аз – ...	төн – ...
көн – ...	күп – ...

3. Подготовь сообщение о погоде.

4. Нокталар урынына кушымчалар куй. Жөмлөләрне укы.

- 1) Нәсiм авыл... киттэ.
- 2) Нәсiм авыл... яшi.
- 3) Нәсiм авыл... шәһәргэ кайтты.

5. Переведи по образцу.

1) О б р а з е ц: Наступил январь. – Гыйнвар
житте.

Наступил февраль. –

Наступил март. –

2) О б р а з е ц: его мать – аның әнисе; әнисе

его дедушка – ...

его отец – ...

его брат – ...

его лыжи – ...

его санки – ...

6. Измени данные слова по образцу. Поставь к ним вопросы.

кит	китә	китте	китмәде
көт	...	...	...
бүләк ит	...	...	...
шатлан	...	...	...
шу	...	...	...
уйна	...	...	...
бар	...	...	...

7. Спроси у друга:

- есть ли у него санки (лыжи);
- идёт ли он на каток (горку);
- идёт ли он на праздник;
- идёт ли он на лыжные соревнования.

8. Позови друга:

- вместе играть на улице;
- кататься на лыжах;
- кататься на санках;
- играть в хоккей;
- вместе пойти на праздник.

9. Как скажешь другу о том, что:

- ты идёшь на новогодний праздник;
- праздник начинается в 16 часов;
- ты написал открытку маме (папе, бабушке, дедушке, учительнице, другу)?

10. Напиши поздравительную открытку на Новый год маме (папе, бабушке, дедушке, учителю).

11. Сезнең мәктәптә Яңа ел бәйрәме ничек үтә? Хикәя төзе һәм дәфтәреңә яз.

ШӘҺӘРДӘ ҺӘМ АВЫЛДА

111–112 нче дәресләр

1. Төрлөнешне өйрән.

Мин яшым (торам).

Без яшибез (торабыз).

Син яшисең (торадың).

Сез яшисез (торадың).

Ул яши (тора).

Алар яшиләр (торалар).

2. Антоним парларны билгелә.

өкрән

зур

кечкенә

?

житез

күп

ямьсез

матур

аз

3. Текстны укы. Исем бир.

Без Татарстанда яшибез. Татарстан – зур, бай республика. Татарстанда зур шәһәрләр, матур авыллар, яшел урманнар, елгалар һәм күлләр бик күп. Урманнарда хәйләкәр төлкеләр, житез куяллар, усал бүреләр, көчле посыллар яши.

4. Выпиши из текста сначала слова, отвечающие на вопрос **нәрсә?**, а потом – на вопрос **нинди?**

5. Дополни диалог. Разыграй его с соседом по парте.

– ... ?

– Мин Татарстанда яшым.

– ... ?

– Татарстан – зур, бай республика.

6. Расскажите содержание упражнения №3 друг другу.

7. Исеңдә калдыр!

тел – язык

милләт – нация

татар телé – татарский язык

ру́сча – по-русски

татáрча – по-татарски

8. Милләт исемнәрен татарча әйт.

Русские – руслар; татары – ...; башкиры – ...;
евреи – ...; марийцы – ...; украинцы – ...;
чуваши – ...; узбеки – ...; удмурты – ...;
таджики –

9. Дополни диалоги. Поговори с соседом по парте.

а) – Кóля, син нинди телдэ сөйлэшэсең?

– Ә син, Айнур?

–

ә) – Кóля, син татарча яхшы белэсеңме?

–

– ... ?

– Миңа татар телэ ошый.

10. Спроси у друга:

– знает ли он татарский язык;

– разговаривает ли он на татарском языке;

– с кем он разговаривает на татарском языке.

11. Выполни письменно упражнение №10.

113–115 нче дәресләр

1. Исеңдә калдыр!

шәһәр – город

Казан шәһәре – город Казань

урам – улица

Бауман урамы – улица Баумана

2. Дәвам ит.

Үрнәк: Бу нинди шәһәр? – Бу – Әлмәт шәһәре.

Казан, Чистай, Мәскәү, Яр Чаллы, Алабуга,
Самара, Түбән Кама, Санкт-Петербург, Түбән
Новгород.

3. Исеңдә калдыр!

- Бу нинди урам?
- Бу – Бауман урамы.
- Син кайсы урамда яшиңсең?
- Мин Бауман урамында яшим.

4. Үрнәк буенча дәвам ит.

Үрнәк: Син кайсы урамда яшиңсең? – Мин Мәскәү урамында яшим.

Урам исемнәре: Сөембикә, Чулман, Тукай, Тынычлык, Кол Гали, Пушкин.

5. Нокталар урынына тиешле кушымчаларны куй, дәфтәреңә яз.

1) Әлмәт шәһәр... бик матур. 2) Костя нинди шәһәр... яши? 3) Костя Чистай... яши. 4) Алсу, син нинди шәһәр... яши...? 5) Китап кибетә Бауман урамы... урнашкан.

6. Рәсемнәргә кара һәм әйт: кем нәрсәдә бара?

Азат Дима Алсу

7. Нокталар урынына тора, уйный сүзләрен куеп укы.

Мин барам, ... , Без барабыз, ... ,
Син барасың, ... , Сез барасыз, ... ,
Ул барá, ... , Алáр барáлар, ... ,

8. Нокталар урынына кушымчалар өстө. Дәфтәреңә яз.

Мин	/	Арча... яшим.	Мин	/	Казанга поезд... барам.
		Арча... килдем.			Арчага машина... барам.
		Арча... барам.			Әлмәткә автобус... барам.

9. Исеңдә калдыр!

йорт – дом

бүлмә – комната

фатир – квартира

кат – этаж

йокы бүлмәсә – спальня

аш бүлмәсә – кухня

кунак бүлмәсә – зал

10. Кем ничәнче катта яши?

– Азат

– Дамир

– Маша

– Алсу

– Катя

– Айгөл

– Олег

11. Помогите Гали перевести вопросы.
нәрсә?

ничә? ничәнче?

ничек? нинди?

кайсы? кайда?

12. Диалогларга төшөп калган репликаларны өстө. Дустың белән сөйлөш.

- а) – Син кайсы урамда яшиһсең?
–
– Ниһенче йортта торасың?
–
– Ниһенче фатирда торасың?
–
- ә) – ... ?
– Мин биһенче мәктәптә укыйм.
– Мәктәпкә ниһек барасың?
–

13. Сорауларга жавап яз.

- 1) Син кайсы шәһәрдә яшиһсең?
- 2) Син ниһнди урамда торасың?
- 3) Син ниһнди йортта, ниһенче катта, ниһенче фатирда торасың?
- 4) Ниһенче мәктәптә укыйһсең?
- 5) Мәктәпкә ниһек барасың?

116–117 нче дәресләр

1. Бу сүзләрне дәрес укы.

Урамнар [ура^омнар], озын [өзөн], биһек [бийэк], йорт [йөрт], катлы [қа^отлы], киһет [киһэт], ашамлыклар [а^ошамлықлар], еш [йыш].

2. Сүзләрнең антоним парларын тап.

киң
зур
озың
аз

?

кечкенә
тар
күп
кыска

3. Текстны укы, исем бир.

Минем исемем Дима.
Мин шәһәрдә яшәм. Безнең
шәһәр бик зур. Урамнар киң
һәм озың.

Йортлар да биек. Без-
нең шәһәрдә 5 катлы,
9 катлы йортлар күп, ә 12,
16 катлы йортлар азрак.

Шәһәрдә автобуслар,
троллейбуслар, трамвайлар,
таксилар йөри.

Мин мәктәпкә автобуста барам. Әни эшкә
трамвай белән йөри. Мин Шамил Усманов урамында,
жиденчә йортта яшәм.

Безнең өй янында зур кибетләр бар: киемнәр
кибетә, ашамлыклар кибетә, «Балалар дөньясы»
кибетә.

Шәһәрдә музейлар, театрлар бар. Мин дуслар
белән циркка, театрга барам.

Мин безнең шәһәрне яратам, чөнки ул зур,
чиста һәм матур.

азрак – меньше

трамвай белән – на трамвае

балалар дөньясы – детский мир

4. Сорауларга җавапны тексттан тап һәм укы.

- 1) Дима кайда яши?
- 2) Шәһәрдә ничә катлы йортлар бар?
- 3) Шәһәрдә нинди транспортлар йөри?
- 4) Дима мәктәпкә нәрсә белән йөри?

5. Исеңдә калдыр!

Мин Казанга автобуста барам. – Я еду в Казань на автобусе. Мин Мәскәүгә поездда барам. – Я еду в Москву на поезде.

6. Жөмлөләрне киңәйтеп яз. Һәр яңа жөмлөгә сорау куй.

Үрнәк: Мин барам.

Мин мәктәпкә барам.

Мин мәктәпкә автобуста барам.

Жөмлөләр: Мин яшим. Мин яратам.

7. Рәсемнәр урынына сүзләр куй.

1) Мин мәктәпкә барам, ә әни

барам.

2) Безнең

янында

бар.

3) Шәһәрдә

,

,

бар.

8. Исеңдә төшер!

шуңа күрә – поэтому

9. Жәмлөләрне дәвам ит.

1) Теáтр якы́н тү́гел, ... автóбуста барáм. 2) Мин дүртенчé катта́ торáм, ... ли́фтта менэм. 3) Йорт янында́ кибетлэр бар, ... машиналар күп.

10. Үзең яшэгән шәһәр (авыл) турында хикәя яз.

118–119 нчы дәресләр

1. Исеңдә калдыр!

Чтобы показать, что предмет обладает каким-нибудь качеством в большей или меньшей степени, чем другой, говорим так:

зур – **зурра́к** (больше),

матۇр – **матурра́к** (красивее),

кечкенé – **кечкенэрáк** (меньше).

Это сравнительная степень прилагательного – **сыйфатның чагыштыру́ дәрәжәсé**.

2. Бу предметларның кайсылары зуррак?

3. Бу йортларның кайсысы биегрәк?

4. Нокталар урынына тиешле сүзләрне куй.

1) Алабуга – зур шәһэр, ә Яр Чаллы

2) Әгерҗе – кечкенé шәһэр, ә Минзәлэ

5. Нокталар урынына – кушымчалар, ә рәсемнәр урынына сүзләр куеп укы.

1) Мин шәһәр...

барам.

2) Мин авыл...

кайтәм.

3) Мин район...

барам.

4) Мин район...

кайтәм.

6. Напиши вопросы к предложениям упражнения №5.

7. Дустың белән сөйләш.

а) – Кóля, әйдә Казанга барáбыз.

– Син кем белән барáсың?

– Әни́ белән.

– Кáйчан барáсыз?

– Шимбэ көнне.

– Мін дә әнидән сорыйм.

– Ярый, миңа шалтырат (звони).

ә) – Әни́, әйдә Казанга барáбыз.

– Кáйчан?

– Шимбэ көнне. Алмаз да әнисе белән бара.

– Нэрсэдә барáлар?

– Автобуста.

– Ярый, барáбыз.

б) – Алло́, Алмаз, селам!

– Селам, Кóля! Әни́ң белән сөйләштэңме?

– Әйе. Әни́ риза. Без Казанга барáбыз.

– Сэгать ни́чэдә китэбез?

– Иртән сэгать 10 да.

– Нэрсэдә барáбыз?

– Автобуста.

8. Рәсемнәргә кара һәм әйт: шәһәрдә нәрсәләр бар?

9. Дополни диалоги. Разыграй их с соседом по парте.

а) – ... ?

– Әйе, безнең шәһәрдә музей бар.

– ... ?

– Шәһәр музеё.

ә) – Ләлә, әйдә музейга барабыз.

– Мин риза.

– ... ?

– Сәгатъ өчтә.

б) – Найл, сезнең шәһәрдә цирк бармы?

– Юк. Безгә цирк Мәскәүдән килә. Ә Казанда бармы?

–

10. Нокталар урынына тиешле хәрефләрне куй.

Мин Казан шәһ...р...ндә ...шим. Ә дустым Азат
Әлм...ттә ...ши. Аның әтисе – нефть... .

11. Составь вопросы к предложениям упражнения №10.

120–122 нче дәресләр

1. Исеңә төшер!

алдында – перед артында – за
янында – у, около, возле, рядом

2. Рәсемгә кара һәм сорауларга җавап бир.

- 1) Өй алдында нәрсә бар?
- 2) Өй артында нәрсә бар?
- 3) Өй янында нәрсә үсә?
- 4) Өй эчендә нәрсә бар?

3. Исеңдә калдыр!

һәр – каждый
бәрлык – весь, всё
гына/генә, кына/кенә – только

4. Текстны укы.

Безнең авыл

Без авылда яшибез. Безнең авылда бәр генә урам бар. Авылда бәрлык йортлар да бик матур. Һәр йорт янында бакча бар. Анда алмагачлар, чияләр үсә. Йортлар артында бәрәңгә һәм яшелчә бакчасы бар. Анда бәрәңгә, кишәр, суган, чөгөндөр үсә.

Авылда яңа мәктәп бар. Мәктәп алдында чәчәкләр күп. Мәктәп артында спорт мәйданы бар. Тәнәфестә балалар шунда (там) уйныйлар.

5. Кайда нәрсә бар? Җөмлөләрне дәвам ит.

- 1) Һәр йорт янында
- 2) Йортлар артында
- 3) Мәктәп алдында
- 4) Мәктәп артында

6. Ике раслауның кайсысы дәрес? Дәрес раслауны дәфтәреңә яз.

- 1) Безнәң авылда икә урам бар.
Безнәң авылда бер урам бар.
- 2) Һәр йорт янында бакча бар.
Һәр йорт янында бакча юк.
- 3) Бакчада алмагачлар, чияләр үсә.
Бакчада алмагачлар, чияләр үсми.

7. Дополни диалог. Поговори с соседом по парте.

- a) – ... ?
– Йортлар артында бакча бар.
- ә) – ... ?
– Мәктәп алдында чәчәкләр үсә.
- б) – ... ?
– Мәктәп артында спорт мәйданы бар.

8. Как скажешь, что:

- около дома есть сад;
- перед школой растут цветы;
- за домом есть огород;
- за школой есть спортплощадка?

9. Дополни диалог. Разыграй его с другом.

- Каникул башландымы әле?
- Әйе, башланды.
- ... ?
- Мин каникулда Санкт-Петербургка барам.
- Ә мин авылга кайтам.
- Нәрсәдә кайтасың?
-

123–124 нче дәресләр

Проверь себя!

1. Ты не забыл названия этих городов на татарском языке? Составь с ними предложения.

Казань, Чистополь, Заинск, Набережные Челны, Елабуга, Нижнекамск.

2. Таблицаны тутыр.

Татарстан шәһәрләре	Россия шәһәрләре
...	...

Шәһәр исемнәре: Казán, Мәскéү, Уфá, Чистáй, Сарáтов, Алабугá, Самáра, Зэй, Салавát, Түбән Кáма, Минзэлé, Бөгелмá, Баулы́.

3. Сүзләрнең антонимнарын тап. Жөмлөләр төзе.

Зур – ...; киң – ...; күп – ...; озын –

4. Как скажешь, что:

- ты в Казань едешь на автобусе;
- ты в деревню едешь на машине;
- ты живёшь в высоком доме;
- в Казани живут твои друзья?

5. Спроси у друга:

- в каком городе он живёт;
- на какой улице его дом;
- на каком этаже его квартира;
- на чём он едет в школу.

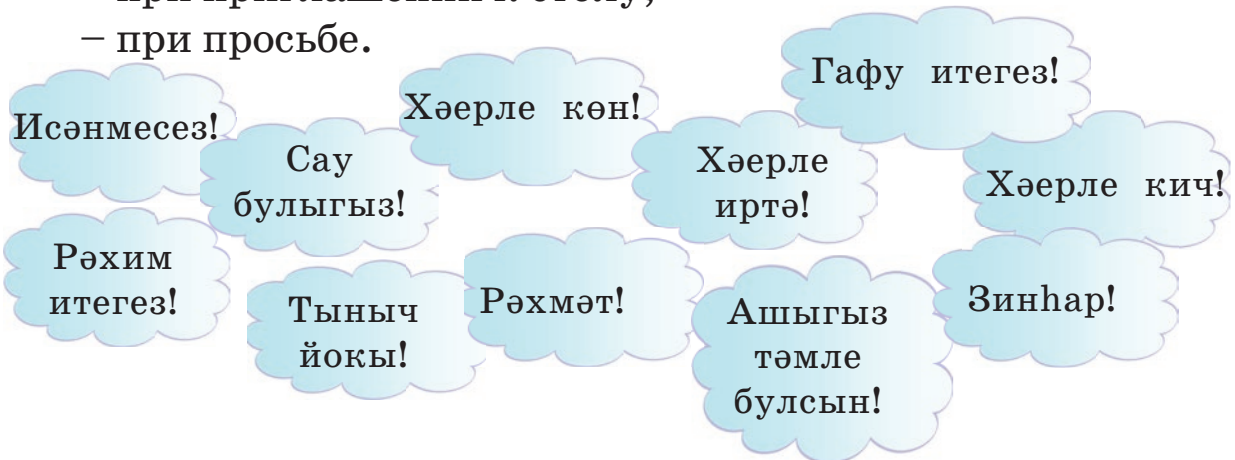
6. Расскажи о своём городе (или о своей деревне).

ЭДЭПЛЭ БУЛЫЙК

125–127 нче дәресләр

1. Рассмотрни рисунки и выбери реплики, которые говорят:

- при встрече;
- при приглашении к столу;
- при просьбе.

2. Прочитай диалог и скажи, какие вежливые слова забыла сказать Алсу.

- Миңа бер шешә сөт һәм ипí бiрегез.
- Мэнә сөт, мэнә ипí.

3. Текстны укы. Ни өчен текст «Тәмле сүзләр» дип атала?

Тәмле сүзләр

Безнең телебездә тәмле сүзләр бик күп. Сөз аларны беләсез.

Иртән: «Хәерле иртә!» – дип әйтәбез.

Көндөз: «Хәерле көн!» – дип әйтәбез.

Кич: «Хәерле кич!» – дибез.

Кич тыныч йокы телибез. «Тыныч йокы, әниәм! Тыныч йокы, әтиәм! Тыныч йокы үземә, тыныч йокы күземә», – дибез.

«Салават күперә» журналынан

4. К каким рисункам подходят эти диалоги.

1) – Хәерле көн, Булат.

– Хәерле көн, Олэг.

– Син кая барасың?

– Стадионга.

2) – Хәерле иртә, Айдәр!

– Хәерле иртә, Саша.

– Син кая барасың?

– Мәктәпкә.

3) – Хәерле кич, Артур!

– Исәнме, Марат.

– Хәлләрең ничек?

– Рәхмәт, яхшы.

5. Ты умеешь разговаривать по телефону? Какой из этих диалогов тебе нравится, какой из них ты считаешь правильным?

- 1) – Алло!
- Алло!
- Марат өйдөмө?
- Э кем сорый?
- Дима. Миңа Марат кирэк.
- Хэзер чакырам.

2) – Алло, Альбина апá, исэнмесез! Бу мин – Дима. Марат өйдөмө?

- Өйдө.
- Чакырыгыз эле.
- Хэзер чакырам.
- Рэхмэт.

3) – Алло, Олэг, нигэ стадионга килмөдөң?

- Авырыйм.
- Кайчан килөсөң?
- Белмим.

4) – Салам, Олэг. Хэллэр ничек?

- Салам, Муса!
- Олэг, нигэ стадионга килмөдөң?
- Авырыйм.
- Авырма, без синэ көтөбез.
- Рэхмэт.

6. Туган көнгө ничек чакырасың? Син кайсы чакыруны сайлайсың?

а) – Алло, хәерлэ кич!

– Хәерлэ кич!

– Оля, синме?

– Әйе, мин.

– Оля, якшәмбе көнне минем туган көнем.

Вакытың бармы? Мин синэ чакырам.

– Сәгатъ ничэдә?

– Көндэз сәгатъ уникадә.

– Рәхмәт. Мин киләм.

ә) – Алло, Костя, сәлам!

– Сәлам, Найл.

– Костя, якшәмбе көнне туган көнгө кил.

Онытма!

– Ярый, Найл, киләм.

7. Туган көнгө котлауны өйрән!

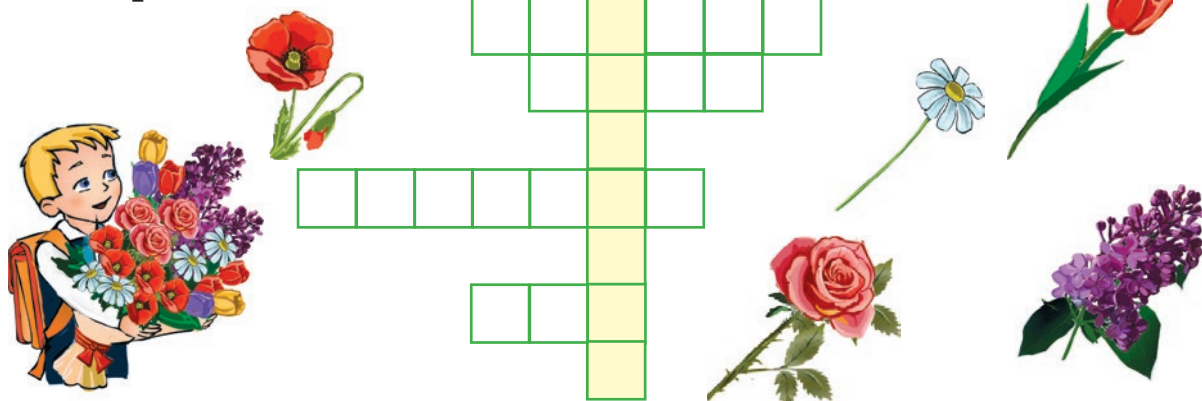
Настя!

Сине туган көнең белән котлыйм.

Сиңа уңышлар телим!

Дамир

8. Кроссвордны чиш. Марат туган көнгө нинди чәчәкләр алып килә?

 128–130 нчы дәрәсләр

1. Рәсемгә кара һәм әйт: кемгә ничә яшь?

Найл

Оля

Руслан

Катя

2. Рәсемгә кара һәм әйт: кем нинди бүләк алып килде?

3. Допустим, к тебе на день рождения пришли друзья. Расположи рисунки по порядку праздника.

4. Используя рисунки упражнения №3, составь рассказ на тему «Туган көн».

5. Расположи диалоги по порядку проведения дня рождения. Разыграйте сценку «День рождения».

1) – Кайда кул юабыз?

– Мэнэ ванна, мэнэ сөлгэ.

– Рэхмэт.

2) – Найл, без синэ туган көнөң белән котлыйбыз! Сиңа кечкенэ бүләк алып килдэк.

– Нинди матур бүләклэр, рэхмэт сезгә! Эйдәгез табын янына ۇтырыгыз.

3) – Исәнмесез, мөмкинме?

– Эйдәгез керегез, ۇтырыгыз, чишенегез. Монда элгеч (вешалка) бар.

– Рэхмэт.

4) – Нинди матур табын!

– Эйдәгез чәй эчегез! Нәрсә белән эчәсез?

– Лимон белән.

– Мэнә өчпочмак алыгыз.

– Нинди тәмлә өчпочмак!

– Эйдәгез тагын (ещё) чәй эчегез.

– Рэхмэт, бик тәмлә булды.

5) – Без китәбез. Сездә бик күңелле булды.

– Тагын килегез.

– Рэхмэт.

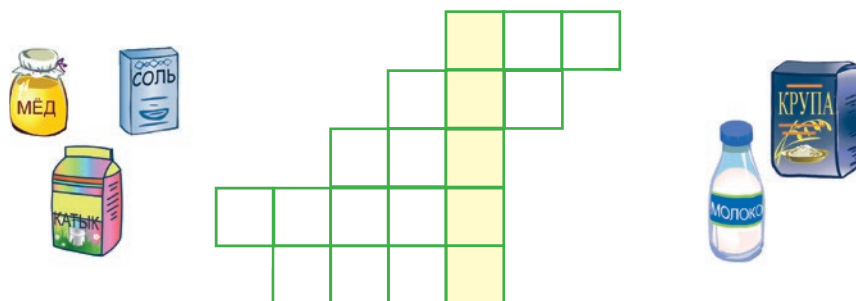
6) – Эйдәгез уиныйбыз!

– Мин Олег белән шахмат уиныйм.

– Ә без жырлыйбыз.

6. Составьте сценарий «День рождения» и разыграйте его.

7. Впиши в клеточки названия продуктов и узнай, что сварила мама.

131–133 нче дәресләр

1. Текстны укы. Бәйрәм белән котларга өйрән.

8 нче Март – әниләр бәйрәме!

8 нче Март – яз бәйрәме, әниләр бәйрәме, әбиләр бәйрәме, кызлар бәйрәме!

Бу көнне һәркем бүләк әзерли. Балалар – әниләргә, әбиләргә, апаларга, әтиләр – әниләргә, малайлар кызларга бүләк бирә.

Бүләк төрлө була. Әнә дә бүләк, дөя дә бүләк, диләр (говорят).

Мин әнигә булышам: гөлләргә сү сибәм, савыт-саба юам. «Бу зур бүләк!» – ди әни. Әни белән табын әзерлибез – бу да зур бүләк. Котлау яз да бик зур бүләк. Мин әнигә мәнә нинди котлау яздым:

«Кадерлө әниәм!

Синә 8 нче Март бәйрәме белән котлыйм! Сиңа озын гомәр, сәламәтлөк, шатлык, зур уңышлар теләм!

Улың Самат».

бүләк – подарок

әнә – иголка

булышү – помощь

дөя – верблюд

2. Бу сүзләрне дәрәс укыдыңмы?

Озын [о́зoн], шатлык [ша°тлы́к], гомер [ғөмө́р],
сәламәтлек [сәләмәтлэ́к], уңышлар [уңышлáр].

3. Кем кемгә бүләк бирә?

Малайлар –

Әтиләр –

Балалар –

Кызлар –

4. Рәсемгә кара һәм әйт: син бу бүләкләрне кемгә бирәсең?

5. Рәсемнәр урынына сүзләр куй, дустаның белән сөйләш.

- Син кемгә бүләк бирәсең?
- Әнигә, апага. Ә син?
- Мин дә әнигә, апага бүләк бирәм.
- Нәрсә бүләк итәсең?
- Әнигә , апага .
- Ә син нәрсә бүләк итәсең?
- Мин дә әнигә , ә апага .

6. Нокталар урынына жөмлөлөр куй. Дустың белән сөйлөш.

- Айдар, син кая барасың?
-
- Ә нинди бәйрәм?
-
- Сез бәйрәмдә нишлисез?
- Әниләргә концерт куябыз. Ә син нишлисең?
-

7. Нокталар урынына тиешле хәрефләрне, кушымчаларны куеп яз.

8 нче Март – б...йр...м к...н. Мин әни..., әби..., сеңлем... бүлэк әзерләдем. Әни... ш...г...рь яздым. Укытучы апа... чәчәкләр бир... .

8. Укытучыңа 8 нче Март бәйрәме белән котлау яз.

134–136 нчы дәресләр

1. Исеңә төшер!

Кем?

апа – ул (она)

Илдар – ул (он)

Кемгә?

апага – аңа (ей)

Илдарга – аңа (ему)

2. Фигыльләрне үткән заманда (в прошедшем времени) әйт.

әйтә – әйтте

туктый – ...

керә – ...

ди – ...

утыра – ...

бара – ...

3. Хикәяне укы. Илдар нинди малай?

Трамвайда

Трамвайда кешә кўп иде. Алдагы урыннар балалар һәм картлар өчен.

Илдар да бер урынга утырды. Трамвай туктады. Вагонга кечкенә бала белән бер апә керде. Ул як-ягына карады, ләкин буш урын күрмәде. Илдар аңа урын бирде:

– Апә, килегез, утырыгыз, – диде. Апә Илдарга рәхмәт әйтте.

– Күр, улым, нинди яхшы малай. Улым, син дә яхшы малай бул, – диде апә.

урын – место

күрмәде – не увидела

4. Бу сүзләргә дәрәҗә бир.

Алдагы [а°лдағы], як-ягына [йа°қ йа°ғына], туктады [туктады], утырыгыз [утырыгыз], карады [ка°рады].

5. Сорауларга җавап бир.

- 1) Вагонга кем керде?
- 2) Илдар нишләде?
- 3) Илдар нәрсә диде?
- 4) Апә Илдарга нәрсә әйтте?

6. Жөмлөлөрне тәржемә ит.

В трамвае было много народу. Трамвай остановился. Ильдaр уступил место тётe. Тётя сказала Ильдaру спасибо.

7. Түбөндөгe жөмлөлөргө сораулар куй.

- 1) Вагонга кечкенә балá белән бер апá кердe.
- 2) Апá Илдaргá рэхмэт әйттe.

8. Нокталар урынына тиешле хәрефләрне куеп, дөфтәрeңә яз.

К...чк...нә б...л... б...л...н б...р апá к...рд... .
Илдáр апá...а ур...н б...рд... . Апá Илдáр...а
р...хм...т әйттe. Илдáр – яхш... малáй.

9. Жөмлөлөрне дөвам ит.

- 1) Илдáр начáр малáй түгел, чөнки
- 2) Илдáр тәрбиялe малáй, шуңа күрe

 137–140 нчы дәрeсләр

1. Бу сүзләр кайсы рәсемгә туры килә?

Бер алмá, ярты алмá, орлык, алмагáч.

2. Сүзләрнең антоним парларын тап, дәфтәреңә яз.

кечкенé	– ...	тәрбиялé	– ...
тәмлé	– ..	яхшы́	– ...
баллы́	– ...	акыллы́	– ...

3. Үрнәк буенча тәржемә ит.

Үрнәк: его (её) мама – аның әнисе
его (её) папа – ...
его (её) бабушка – ...

их мама – аларның әнисе, аларның әниләре
их папа – ...
их бабушка – ...

4. Исеңә төшер!

Кёмне? – Кого?
әтинé, малайны́

Нёрсәне? – Что?
чөчөкнé, алманы́

5. Рәсем урынына сүзләр куй. Жөмлөләрне укы.

Мин ярты алманы́ куйды́м.
Мин ярты алманы́ алды́м.

6. Бу сүзләрне дөрес укыйсыңмы? Аларның тәржемәсен сүзлектән кара.

Алма [а°лмá], татлы [та°тлы́], сәгать [сәғáт], ярты [йа°рты́], орлыклар [өрлөклáр], бакчага [ба°қчағá].

7. Хикәяне укы. Сиңа кайсы малай ошый?

Өч ул

Бер кешенёң өч улы бәр икән. Кечкенё малайның исемё – Гали. Әтиләрё базардан өч алма алып кайтты. Алмалар бйк тәмлё, татлы.

Бёрничё (несколько) сөгаты үттё. Әтиләрё малайлардан: «Алмаларыгыз кайда?» – дип сорады.

– Әти, мин алманы ашадым. Орлыкларны бакчага чөттём, – дидё олы малай.

– Яхшы, улым, – дидё әтисё.

– Мин дә алманы ашадым, сиңа рәхмёт әйттём, – дидё икенчё малай.

– Яхшы, улым, – дидё әтисё.

– Әти, мин ярты алманы ашадым, – дидё Гали.

– Ә ярты алма кайда? – дидё әтисё.

– Мин аны Вәлигё бирдём, чөнки ул авырый.

– Бйк яхшы булган, улым, – дидё әтисё.

Дәрдемәндтән

8. Нокталар урынына тиешле сүзләрне куй, дөфтәрөңә яз.

1) Беренчө малай алманы 2) Икенчө малай алманы ... , әтисенә рәхмёт 3) Өченчө малай ярты алманы ... , ярты алманы Вәлигә

9. Диалогны укы. Дустың белән сөйләш.

- Әни, мин Катяларга барам.
- Нигә (почему)?
- Ул авырый.
- Катяга нәрсә аласың?
- Алма, сок алам.
- Ярый, кызым, бик яхшы.

141–142 нче дәресләр

Проверь себя!

1. Вспомни рассказ «Трамвайда». Составь рассказ, схожий по содержанию.

2. «Өч ул» хикәясен дустиңа сөйлә.

3. Как скажешь, что:

- ты всегда уступаешь место дедушкам, бабушкам;
- взрослые говорят тебе спасибо?

Запиши эти предложения в тетрадь.

4. Син телефоннан сөйләшә беләсеңме? Диалогларны укы, иптәшең белән сөйләш.

1) – Алло, Альбина апә, исәнмесез! Бу мин – Олэг. Ә Марат өйдәме?

- Өйдә.
- Маратны чакырыгыз әле.

2) – Алло, Саня́ апá, исáнмесез! Сезне́ Лэна борчый. Миңá Алсу́ кирэ́к иде.

- Алсу́ өйдэ́ юк эле.
- Ә кáйда?
- Тренирóвкада.
- Ярый, рэхмэт. Са́у булыгыз!

5. Пригласи друга сесть за стол и угости его чаем, тортом.

6. Ты был в гостях, и тебя угостили вкусными пирогами. Как поблагодаришь хозяев?

7. Твой друг Саша в автобусе уступил место бабушке. Какой он мальчик? Расскажи об этом маме.

8. Как скажешь, что:

- в автобусе свободных мест не было;
- ты уступил место бабушке;
- дедушка сказал спасибо?

КЕЧКЕНӨ ДУСЛАРЫБЫЗ

143–145 нче дәресләр

1. Исеңә төшер!

Кем? – Кто?	ул – он, она
Кёмне? – Кого?	аны – его, её
Кёмгә? – Кому?	аңа – ему, ей

2. Поставь вопросы к выделенным словам. Переведи предложения.

1) Мин **аны** яратам. 2) Син **аңа** чәчәк бирәсеңме? 3) Әни **аны** көтә. 4) **Аңа** ун яшь.

3. Диалогларны сөйләшергә өйрән.

- а) – Син кёмне яратасың?
– Мин әнинә, әтинә яратам.
- ә) – Бу кём?
– Бу – Аня.
– Син аны яратасыңмы?
– Әйе, мин аны яратам.
- б) – Бу нәрсә?
– Бу – Акбай.
– Син аны яратасыңмы?
– Әйе.

4. Нокталар урынына кушымчаларны куеп, жөмлөләрне яз.

- 1) Азат урам... чыкты.
- 2) Азат урам... уйный.
- 3) Азат урам... өйгө керде.

5. Исеңдә калдыр!

көн саен, һәр көн – ежедневно,
каждый день
атна саен, һәр атна – еженедельно,
каждую неделю
ёл саен, һәр ел – ежегодно,
каждый год

6. Жөмлөләрне тәржемә ит.

1) Я каждый день выхожу на улицу. 2) Дети каждое лето отдыхают в лагере. 3) Мы каждую неделю ходим в лес.

7. Сораулар ярдәмендә сүзләрне төрлөндер.

Кем?	Кемгә?	Кемне?
Кәрім	...	...
ул	...	...

8. 7 нче күнегүдәге сүзләр белән жөмлөләр төзе.

9. Сүзләрнең тәржемәсен сүзлектән тап.

терелде – ...	һиндидер – ...	тәпй – ...
өрә – ...	саклый – ...	янәсә – ...
хужа – ...	авырта – ...	тймә – ...

10. Тәржемә ит.

Этәм, минәм этәм, этемнән тәпиэ, этемнән тәпиләрэ.

11. Хикәяне укы.

Дуслар

Кәримнән эте бар. Аның исемэ Актырнак. Кәрим аны бик яратá. Актырнак та Кәримнэ бик яратá. Бэрвакыт Актырнакның тәпиләрэ авыртá башлады. Кәрим гел аның янында булды. Ул Актырнакка кән саен ипí, аш бирдэ. Актырнак терелдэ.

Бэрвакыт ул Кәрим белән бергэ урамга чыкты. Мэнэ ниндидер эт Кәримгэ өрэ башлады. Актырнак та эткэ өрдэ. Янәсэ (будто):

– Син минәм хужамá тймэ. Ул минәм дустым. Мин аны яратám һәм саклыым.

Мәрьям Галләмовадан

146–147 нче дәресләр

1. Найди в тексте «Дуслар» предложения о том, что:

- у собаки болит лапа;
- Карим любит собаку;
- Карим ежедневно ухаживает за собакой;
- собака поправилась;
- Актырнак защищал своего хозяина.

2. Нокталар урынына **чөнки, шуңа күрә** сүзләрен куеп яз.

1) Актырнакның аяклары авырта, ... ул ашамады.

2) Актырнак Кәрім белән урамга чыкты, ... ул терелде.

3) Азат бүгөн мәктәпкә килмәде, ... аның башы авырта.

3. Нокталар урынына кушымчаларны куй, дәфтәреңә яз. Жөмлөләргә сораулар куй.

1) Кәрім эт... ипи, аш бирде. 2) Актырнак малай... ярата. 3) Ул Кәрім белән урам... чыкты.

4. Жөмлөләрне дәвам ит.

1) Аның эте бар, ләкин 2) Ул Актырнакка аш бире, шуңа күрә 3) Кәрім Актырнакка кен саен ипи, аш бирде, шуңа күрә 4) Актырнак Кәримне ярата, чөнки

5. Сорауларга жавап яз.

1) Кемнең Актырнак исемле эте бар?

2) Кәрім Актырнакны ничек карый?

3) Дуслар кая чыктылар?

4) Ни өчен Актырнак Кәримне саклый?

6. Диалогларны сөйләш.

– Нәфис, мин урамга Джек белән чыгам. Син чыгасыңмы?

– Әйе, мин дә Акбай белән чыгам.

– Кайчан?

– Кич белән.

7. Бу бәяләрнең (оценка) кайсысы Кәримгә туры килә?

Ярдәмчел, эшчән, ялкәу, акыллы, тырыш, на-
чар, тәрбиялэ.

8. Шигырьне укы. Ошаса, ятла.

Маэма́й

Минэм бар бер маэмаём,
Карá борын Акбаём.
Күп йөггерэ, күп өрэ,
Күп ишетэ, күп күрэ.

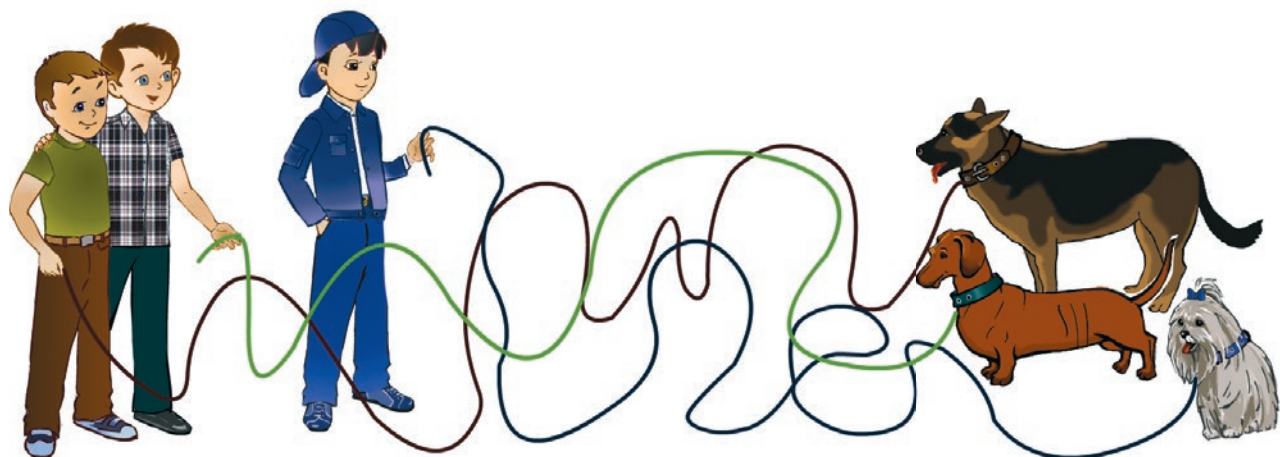

Мусá Жәли́л

9. Допустим, у тебя тоже есть собака. Как ты ухаживаешь за ней? Напиши маленький рассказ и перескажи его соседу по парте.

10. Составь диалог по содержанию своего рассказа. Поговори с соседом по парте.

11. Малайларның этләрен тап һәм кушаматларын әйт.

1. Исеңдә калдыр!

песі – кошка
минем песиём – моя кошка
песиёмнэң – у моей кошки
песиёмнэң күзләре – глаза моей кошки

2. Текстны укы, аңа исем бир.

Минем песиём бар. Мин аны бик яратам. Аңа ун ай. Ул бик акыллы һәм хәйләкәр. Ул кара һәм ак төстә. Аның муены ак, шуңа күрә аның исемэ Акмуэн. Аның аяклары көчлэ, койрыгы озын, йомшак, колаклары кечкенэ, күзләре яшэл төстә.

Ул гел битэн, тәпиэн юа, шуңа күрә ул бик чиста. Акмуэн тэмлэ ашый, күп йоклый. Ул бик күп уйный.

Ул мине бик ярата һәм тыңлый. Минем белән ул дәрэс тә әзерли, телевизор да карый. Ул мультфильмнар ярата.

Акмуэн тиз йөгере. Жэй көне бакчада тычкан тотта. Аны әниём дә, әтиём дә бик яраталар.

3. Найди в тексте подходящие предложения к рисункам.

4. Жөмлөлөрне текст эчтөлеге буенча (по содержанию текста) урнаштыр.

1) Ул бик акыллы, хэйлэкэр. 2) Аның муены ак, шуңа күрә аның исемэ Акмуэн. 3) Минем песиэм бар. 4) Ул бик чиста. 5) Аның аяклары көчлэ, койрыгы озын, йомшак, колаклары кечкенэ, күзлэрэ яшэл төстэ.

5. Бу жөмлөлөргө сораулар куй.

1) Аня песинэ бик ярата. 2) Песі дә Аняны бик ярата. 3) Ул бик акыллы һәм хэйлэкэр. 4) Ул жэй көне бакчада тычкан тотта. 5) Аның аяклары озын, көчлэ, күзлэрэ яшэл төстэ.

6. Ике раслауның кайсысы дөрес? Шул жөмлөлөрне күчереп яз.

1) – Акмуэн аз йоклый, лэкин тэмлэ ашый.
– Акмуэн тэмлэ ашый һәм күп йоклый.

2) – Ул бик акыллы һәм хэйлэкэр.
– Ул бик акыллы түгел, лэкин хэйлэкэр.

3) – Песиеннең койрыгы озын, йомшак, колаклары кечкенэ.

– Песиеннең койрыгы кыска, лэкин йомшак.

7. Жөмлөлөрне дәвам ит.

1) Акмуенның аягы 2) Акмуенның койрыгы 3) Акмуенның күзлэрэ 4) Акмуенның муены... . 5) Акмуэн күп 6) Акмуэн тэмлэ 7) Акмуэн дәрэс ..., телевизор 8) Акмуэн минэ

8. Акмуэн турында бер-берегезгә сөйләгез.

151–152 нче дәресләр

1. Диалогларны текст эчтәлеге тәртибендә урнаштыр. Дустың белән сөйләш.

- 1) – Синéң песиéң бáрмы?
– Бар.
- 2) – Синéң песиéң нинди төстé?
– Ул карá һәм ак төстé.
- 3) – Песиегéz тычкán тотáмы?
– Әйé, ул жáй көне бакчада тычкán тотá.
- 4) – Син песиéң белән уйныйсыңмы?
– Әйé, без бергé уйныйбыз.
- 5) – Синéң песиeңнeң күзлэрé нинди?
– Аның күзлэрé яшэл.

2. Жәмләләрне дәвам ит.

- 1) Песиемнeң муены ак төстé, шуңа күрә
- 2) Ул бик акыллы һәм хэйләкэр, шуңа күрә
- 3) Ул битэн, тәпилэрэн юá, шуңа күрә 4) Ул тиз йөгэрé, шуңа күрә

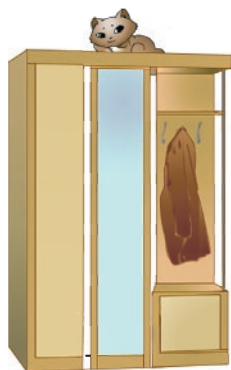
3. Акмуен турындагы текстны иң матур сөйләүчегә конкурс! Сөйләүчегә бәя бирергә онытма!

4. Әйттик, синең песиeң бар. Хикәяне дәвам ит.

Минém песиém бар. Аның исемé –

5. Диалогны укы. Ләйләгә песине эзләргә булыш.

- Әниэм, Акмуэн кайда?
- Кайда икән (где же)? Әллә ваннадамы?
- Ваннада юк.
- Песі өстәл астындамы?
- Өстәл астында юк.
- Песі ишәк артындамы?
- Ишәк артында юк.
- Телевизор артындамы?
- Телевизор артында юк.
- Ә кайда соң Акмуэн?
-

153–154 нче дәресләр

1. Исеңдә калдыр!

тәмлэ – вкусно
тәмлерэк – вкуснее
бик тәмлэ – очень вкусно
тәмлэ түгел – не вкусно

2. Измени данные слова по порядку упражнения №1.

С л о в а: матур, зур, кечкенә.

3. Бу сүзләрне дәрес укыйсыңмы?

Йорт [йорт], гел [гэл], тәмле [тәмлэ́], бәхәсләшәләр [бәхәсләшә́ләр], азык [а°зы́к], тычкан [тычқа́н], сыек [сыйы́к], орлык [өрлө́к].

4. Әкиятне укы һәм аңа исем бир.

Бер йортта песі, эт, этэч, кәжэ яшиләр. Кич белән алар гел бергә сөйләшәләр. Сөйләшәләр, сөйләшәләр дә бәхәсләшәләр икән. Кем нәрсә яратá? Нәрсә тәмлерәк?

– Песі, син нәрсә яратáсың?

– Ың тәмле ризык – сөт, – ди песі. – Аннан соң бер тычкán ашыйсың, бик тәмле булá.

– Этэч, син нәрсә яратáсың?

– Сөт бик сыэк, ул тәмле түгел. Ә мәнә солы орлыгы тәмле, – ди этэч.

– Юк, юк, – ди Акбай. – Орлык тәмле түгел. Мәнә сөяк тәмле булá.

– Нәрсә сөйлісең син, – ди Кәжэ. – Ың тәмле азык – кәбестә-ә-ә, – ди ул.

Алар бәхәсләшәләр, бәхәсләшәләр – һаман бәхәсләшәләр, ди. Ә сез ничек уйлысыз: кем хаклы (кто прав)?

бәхәсләшәләр – спорят

солы – овёс

сыэк – жидкий

орлык – зерно

сөяк – кость

5. Жәмләләрне дәвам ит.

1) Бер йортта песі,

3) Син нәрсә ... ?

2) Алар гел

4) Сез ничек ... ?

6. Сорауларга жавап бир.

- 1) Бер йортта кемнэр яшилэр?
- 2) Песі нэрсэ ди?
- 3) Этэч нэрсэ ди?
- 4) Акбай нэрсэ ди?
- 5) Кэжэ нэрсэ ди?

7. Рәсемнэргә кара һәм әйт: кем нэрсэ ярата?

8. Әкиятне сәхнәләштерегез. Уйнаучыларга бәя бирергә онытма.

 155–156 нчы дәресләр

Проверь себя!

1. Вместо точек вставь реплики.

- Синэң этэң бармы?
-
- Синэң этэң нинди?
-
- Син аны ничек карыйсың?
-
- Син эт белән урамда йөрисеңме?
-

2. М. Жәлилнең «Маэмай» шигырен яттан сөйлә.

3. Жәмләләргә сорау куй.

1) Мин песиемнә бик яратам. 2) Песием дә минә бик яратá. 3) Ул бик акыллы һәм хәйләкәр. 4) Ул карá һәм ак төстә. 5) Аның аяклары көчлә, күзләре яшәл.

4. Как скажешь, что:

– Айрат каждый день гуляет с собакой, поэтому ему весело;

– у Айрата есть большая, красивая собака, а у Айнура собака маленькая;

– у тебя есть кошка, и она очень красивая;

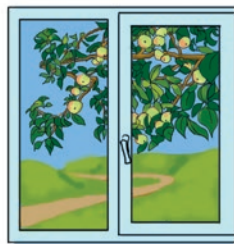
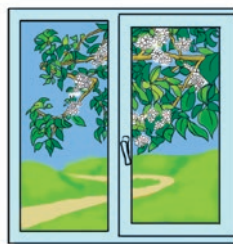
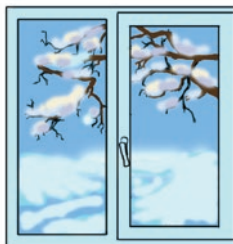
– ты любишь кошек, но у тебя нет кошки?

5. Акмуен турында сөйлә.

6. Напиши маленький рассказ о любимом животном.

КҮҢЕЛЛЕ ЖӘЙ, ЯМЬЛЕ ЖӘЙ!

157–159 нчы дәресләр

1. Бу шигырьләр нинди ел вакытларына, кайсы рәсемгә туры килә? Шигырьләргә сәнгатьле укырга өйрән.

1) Кырлар буш калá,
Яңгырлар явá;
Жирләр дымланá, –
Бу кáйчак булá?

2) Һәр жир карланган,
Суләр бозланган;
Уйный жыл-буран, –
Бу кáйчак, туган?

Габдулла Тукáй

3) Гөрләвек агá,
Кояш елмая.
Торналар үттэ
Тезелеп бая.

4) Матур жәй, кил безгá,
Кил, кил тизрэк син безгá,
Гөлләр белән бизәп жирнэ,
Чөчәкләр бир син безгá!

Барí Рәхмэт

2. Сүзләр һәм сүзтезмәләрнең кайсысы жәй турында?

Яңгыр, буран, жәйгә каникул, язгы жыл, бал кортлары, сары яфрак, кызыл жылк, салкын көн, ап-ак кар, күбәләкләр, яшел үлән, жылы кояш.

3. Гали бу киёмнәрне кайчан кия?

4. Текстны укы һәм аңа исем бир.

Тиздән мәктәптә укулар тәмамланá. Жәй житэ. Көन्नэр озыная, төннэр кыскара. Кояш кыздыра. Күбәләкләр чәчәкләргә кунáлар. Урманда, болында кошлар сайрый. Жәйгә каникуллар башланá. Без каникулларны яратáбыз, чөнки ял итэбез.

тиздән – скоро **сайрый** – поёт (о птицах)
тәмамланá – завершается

5. Жәмләләрне киңәйтеп яз.

Без яратáбыз. Укулар тәмамланá.

6. Ике раслауның кайсысы дөрөс?

1) – Жэй көне мәктәптэ укулар тәмамланá.
– Яз көне мәктәптэ укулар тәмамланá.

2) – Жэй көне көннэр кыскá, төннэр озын.
– Жэй көне көннэр озын, төннэр кыскá.

7. Жөмлөләрне дәвам ит, дәфтәреңә яз.

1) Жэй көне көннэр озын, ә

2) Без лагерьга, авылга китэбез, чөнки

3) Без каникулларны яратабыз, чөнки

8. Спроси у друга:

– когда в школе завершается учёба;

– когда начинаются летние каникулы;

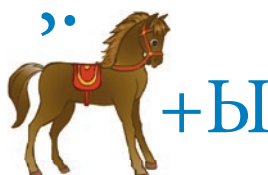
– любит ли он весну, зиму, лето.

9. Ребусларны чиш.

1)

2)

10. Жэй турында хикәя төзе.

 160–162 нче дәресләр

1. Исеңә төшер!

б́ирегез әле – дайте, пожалуйста
ә́йтегез әле – скажите, пожалуйста

2. Үрнәк буенча тәржемәне дәвам ит.

Үрнәк: Оля, спой, пожалуйста. – О́ля, ж́ырла әле.

1) Д́има, скажи, пожалуйста. –

Кóля, зайди, пожалуйста. –

Үрнәк: Ж́ырл́ый башладылар. – Начали петь.

2) Уќый башладылар. –

Сөйләш́ә башладылар. –

3. Исеңә төшер!

Сыйфатның чагыштыру дәрәжәсә –
сравнительная степень прилагательного

мат́ур – красивый

яш́ел – зелёный

матур + **ра́к** – красивее

яшел + **р́ак** – зеленее

4. Сорауларга җавап бир.

Кáйсы күбәлэк зурра́к?

Кáйсы кәрзиндә алма́ күбрэ́к?

Нэ́рсә тәмлерэ́к?

5. Хикәяне укы.

Төслэр

(әкият)

Төслэр бик дус, бик татү яшиләр. Алар гел бергә урамда уйныйлар.

Менә бер төс әйтә:

– Әйтегез әле, кем матуррак?

Төслэр әйтәләр:

– Мин – иң матур төс!

– Юк, мин матуррак!

Төслэр янында бер күбә-
лэк очып йөри.

– Күбәлэк, әйт әле безгә, кайсыбыз матуррак?

– Их, төслэр, – дигән күбәлэк. – Сез барыгыз да матур. Менә мин – күбәлэк. Минем канатымда нинди генә төслэр юк! Ак та, кызыл да, сары төс тә бар. Ә минем канатымда бер генә төс булса (если бы был только один цвет), мин матур булмас идем (не была бы красивой). Аңладыгызмы?

Шул вакыттан соң төслэр, мин матуррак, дип мактанмый башлаганнар.

әйтәләр – говорят

кайсыбыз – который из нас

канат – крыло

мактанмый башлаганнар – перестали хвастаться

6. Бу сүзләре дәрәс укыдыңмы?

Янында [йа°ныңда], канат [қа°нат], вакыт [вақыт].

7. Жәмләләрне текст эчтәлеге тәртибендә урнаштыр.

1) Төслэр бик дус, татú яшилэр.

2) Төслэр әйтэлэр:

– Мин – иң матуры!

– Юк, мин матуррак!

3) Бер төс әйткән:

– Әйтегез әле, кем матуррак?

8. Бу раслаулар белән килешәсеңме?

1) Төслэр дус, татú яшилэр.

2) Алэр урамдá гел бергэ уйныйлар.

3) Күбәләкнэң канатындá бер генэ төс бар.

9. Хикәяне сәхнәләштерегез. Уйнаучыларга бәя бир.

10. Как скажешь:

– это платье красивее;

– эта груша больше;

– это яблоко вкуснее?

 163–165 нче дәресләр

1. Урманда нәрсәләр үсә?

2. Шигырьне укы.

Жилэк кайда күп?

Әти, әни, мин – өчәү
Йөрибез аландá.
Жыябыз жир жилэк,
Үләннә аралап.
Жилэк күп аландá!
Яхшылап карá да:
Очрый ул алдá да,
Күренә яндá да.
Шулай да жиләкләр
Күбрәк табыла
Әтием янындá,
Әнием янындá.

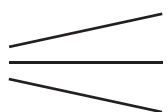

Равил Фәйзуллин

аландá – на поляне

үләннә аралап – раздвигая траву

3. Рәсемнәрне кулланып, жөмлөләр төзе, дәфтәреңә яз.

Без урмандá
аландá
бакчадá

жыябыз.

4. Диалогны дәвам ит.

- Син кайда булдың?
- Урмандá.
- Кем белән?
- Әти-әни белән.
- Андá нишләдегез?
- ... ,

5. «Жилэк жыям, как коям» уенын уйнагыз.

Балаларның берсе, аю
яки бүре булып, берэр
жирдэ качып торá. Балалар
урманга жылэк жыярга ба-
ралар. Икенче бер балá –
юлчы (прохожий) – аларга
каршы чыга.

Ю л ч ы. Дуслар, кая барасыз?

Б а л а л а р. Карá урманга барáбыз.

Ю л ч ы. Карá урмандá нiшлисез?

Б а л а л а р. Курá жылэк жыябыз.

Ю л ч ы. Жилэк белэн нiшлисез?

Б а л а л а р. Жилэктэн кáк коябыз.

Ю л ч ы. Аю килсэ, нiшлисез?

Балалар күмэклэшэп жырлылар:

Жилэк жыям, кáк коям

Дәү әнигэ бүлэккэ.

Мондá жылэк кўп икән,

Аю-бүре юк икән.

А ю (яшеренгән жиреннән килэп чыга):

– У-у-у! Хэзер тотám, кабып йотám!

Аю балаларны куá башлый. Кэмне тотса, шул
аю була. Уэн яңадан башланá.

кáк коям – делаю пастилу

6. Позови друга сходить в лес за земляникой.

7. Спроси у друга:

– ходил ли он в лес;

– собирал ли он землянику (грибы).

166–168 нче дәресләр

1. Дәрес укыдыңмы?

Пешерде [пэшэрдэ], каян алдың [ка°йан а°лдың], бакчада [ба°қчада].

2. Найди словосочетания с противоположным значением.

тәмлә ис	витаминыз аш
витамины аш	тәмсез аш
витаминар күп	өстэл яныннан китте
өстэл янына утырды	витаминар аз
тиз ашый	тәмсез ис
тәмлә аш	акрын ашый

3. Текстны укы.

Витамины аш

Тәнзилә мәктәптән кайтып керде дә:

– Нәрсә пешердең, дәү әни?
Өйдә тәмлә ис бар, – диде.

– Витамины аш пешердем, кызым. Яз көне безгә витаминнар кирәк, – диде дәү әнисе.

– Витамины каян алдың?
Даруханәгә бардыңмы?

– Бакчада витаминнар бик күп.

– Кызык, витаминнар бакчада үсәме, дәү әниәм?

Тәнзилә кулың юды, өстәл янына утырды. Дәү әнисә тәлиңкәгә аш салды.

– Я, аша инде, – диде.

Тәнзилә ашың бик тиз ашап бетерде.

– Рәхмәт, дәү әни, аш тәмлә булды, – диде ул.

Хәкимжән Хәликовтан

даруханә – аптека

үсә – растёт

4. Диалогларга төшеп калган репликаларны өстә.

– Нәрсә пешердең, дәү әни?

–

– Витаминны каян алдың?

–

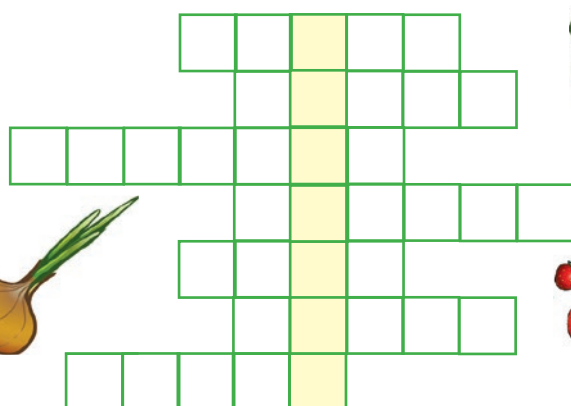
5. Бирелгән сүزلәрдән жөмлөләр төзе, дәфтәреңә яз.

1) Тәнзилә, өстәл, янына, кулың юды, һәм, утырды.

2) Безгә, житми, витаминнар, яз көне.

6. Хикәяне сәнгатьле укырга өйрән.

7. Кроссвордны чиш.

169–170 нче дәресләр

1. Текстны укы.

Роберт Миңнүллин – балаларның яраткан шагыйре.

Ул Казанда яши. Роберт Миңнүллин шигырьләр язә.

Аның шигырьләрен балалар да, зурлар да яраталар. Композиторлар аның шигырьләренә җырлар язалар.

Ул – Г.Х. Андерсен, Г. Тукай премияләре лауреаты.

2. Бу сүзләргә дәрәҗә бир.

Якын [йа^оқы́н], Казанда [қа^озанда́], шигырьләр [шиғә́рләр], җырлар [җы́рлар].

3. Нокталар урынына тиешле хәрефләргә куеп, күчереп яз.

Ш...г...йр... Роберт Миңнүллин балалар өч...н шиг...рьл...р ...за. Ан...ң шиг...р...ләр...н балалар ...раталар.

4. Сораулар буенча Роберт Миңнуллин турында сөйләргә өйрән.

- 1) Роберт Миңнүллин нинди шагыйрь?
- 2) Ул кимнәр өчен шигырьләр язә?
- 3) Язучы кайда яши?
- 4) Ул нинди премияләре лауреаты?

5. Спроси у друга, каких татарских поэтов он знает.

 171–173 нче дәресләр

1. Ничек укыйсың?

карлыгán		карбыз
кәбестэ	[к]	кабáк
кишэр	[қ]	крыжóвник
кыяр		кукуруз
кавын		кузгалáк

2. Шигырьне укы. Ошаса, ятла.

«К»лар тулгán бакчагá

Бу бакчагá ни булгán?
Бакчá «к» белэн тулгán.
Карлыгán һәм кәбестэ,
Кишэр, карбыз һәм кабáк,
Крыжóвник һәм кукуруз,
Кыяр, кавын, кузгалáк...
Эйдэ, рэхим итегез!
Авыз итеп китегез!

Рóберт Миңнóллин

кавын – дыня

тулгán – полон

кузгалáк – щавель

авыз итеп китегез – отведайте

3. Сорауларга жавап бир.

1) Бакчадá нинди яшелчэлэр үсэ? 2) Шагыйрь нй өчен бакчá «к» белэн тулгán, ди? 3) Табынгá нйчек чакыралар?

4. Спроси у друга:

- есть ли у них дача;
- далеко ли она;
- большая ли она;
- копает ли он землю;
- поливает ли он грядки.

5. Как скажешь, что:

- у вас на даче растут арбузы;
- у вас на даче не растут арбузы?

6. Сообщи маме, что вы с папой сходили на рынок, купили изюм, сливу и что они очень вкусные.

7. Табышмакларның жавабын тап.

1) Үзэ кып-кызыл,
Күлмәгэ ямь-яшел.

2) Кыш киләсән ул белгән,
Жәен житмеш тун кигән.

8. Позови друга вместе:

- поработать в огороде;
- полить цветы;
- пойти в лес.

 174–175 нче дәресләр

1. Исеңдә калдыр!

сү коенá – купається йөзб́ – плаваает
 чумá – ныряет кызына́ – загорает
 көймәдэ́ йөзб́ – катається на лодке

2. Рәсемнәргә кара һәм әйт: малай нишли?

3. Үрнәк буенча таблицаны тутыр.

Фигыльләр	Мин	Син	Ул
кер	керәм	керәсең	керә
йөз	...	...	...
кызын	...	...	...
чум	...	...	...

4. Нокталар урынына тиешле хәрәфләрне куеп яз.

- 1) Мин я...шы й...з...м. 2) Азат я...шы чум... .
- 3) Без к...н са...н кыз...наб...з.

5. Сүзләрнең антоним парларын тап.

Жылы – ... ; тәмле – ...; кечкенә – ...; тиз –

6. Нокталар урынына тиешле сүзләрне куеп укы.

1) Без жәй көне су

2) Жәй көне һәрвакыт ... була.

7. Укы һәм диалогларны иптәшен белән сөйләш.

– Саша, син кая барасың?

– Елгага.

– Ә син йөзә беләсеңме?

– Мин йөзә беләм, бассейнда өйрәндәм. Өйдә безнең белән.

– Юк, бармыйм, йөзә дә белмим.

8. Скази, что:

– Саша хорошо плавает;

– летом вы часто ходите купаться;

– ты умеешь плавать;

– дети купаются в озере.

9. Рәсемгә кара һәм әйт: чәчәкләр нинди төстә?

10. 8 нче күнегүне язмача эшлә.

176–178 нче дәресләр

1. Текстны укы. Быел Сабантуй кайчан була?

Сабантуй – Татарстанда иң зур бәйрәм. Сабантуй бик матур урында була. Ул июньдә үтә. Сабантуйда бөтен кешә бәйрәмчә киенә. Бар кешә дә шат. Сабантуйда төрлө кызык уеннар була: ат чабышы, чүлмәк ватү, баганага менү.

мәйдан – площадь

бәйрәмчә – по-праздничному

ат чабышы – скачки

баганага менү – лазание на столб

чүлмәк ватү – разбивание горшка

2. Җөмлөләргә сорау куй.

- 1) Азат белән Руслан көрәшәләр.
- 2) Нина белән Ира йөгәрәләр, ә Алмаз сикерә.
- 3) Никита чүлмәк ватә.
- 4) Мәдинә җырлый, Борис бий.

3. Рәсемгә кара һәм әйт: Сабантуйда нинди уеннар була?

4. Нокталар урынына тиешле кушымчаларны куеп, күчереп яз.

- 1) Сабантуй матур урын..., болын... була.
- 2) Сабантуй... бөтен кеше дә бәйрәм... киенә.
- 3) Сабантуй... бөтен кеше шат кайта.

5. Сорауларга җавап бир.

- 1) Сабантуй нинди бәйрәм?
- 2) Ул кайчан була?
- 3) Сабантуйда нинди уеннар була?
- 4) Син Сабантуйга кем белән барасың?

6. Диалогка төшеп калган җөмлөләрне куеп укы.

- Айдар, Сабантуй кайчан була?
-
- ... ?
- Әйе, барам. Ә син барасыңмы?
-

7. Сабантуй турында сөйләргә өйрән.

179–180 нче дәресләр

Проверь себя!

1. Жәй турында сөйлә. Сиңа жәй ни өчен ошый?

2. Спроси у друга:

- нравится ли ему лето;
- куда он поедет летом.

3. Авыл һәм шәһәр турындагы текстларны исеңә төшер һәм авылың яки шәһәрең турында сөйлә.

4. Допустим, ты с младшим братом Айнуром оказался у врача. Скажи, что:

- у Айнура болит горло;
- у него есть температура;
- он вчера долго купался.

5. Расскажи, что надо делать, чтобы не болеть.

6. Как скажешь, что:

- ты купаешься в речке;
- вы с другом ходите в лес;
- твой друг хорошо плавает.

7. Позови друга пойти в лес.

8. Син Сабантуйны көтәсеңме? Сездә Сабантуй ничек үтә? Кечкенә хикәя яз.

Сүзлек

А

абый – старший брат,
дядя

аваз – звук

авыз – рот

авыл – деревня

авыр – тяжело, тяжёлый;
трудно, трудный

авырта – болит

авырый – болеет

ага – течёт

агач – дерево

агулы – ядовитый

аз – мало

азык – пища, корм

ай – месяц

ак – белый

акбур – мел

акрын – медленно;
медленный

акча – деньги

акыллы – умный

ала – берёт

алар – они

аларга – им

аларны – их

аларныц – у них

алдында – впереди

алма – яблоко

алмагач – яблоня

алтау – шестеро

алтын – золото; золотой

алъяпкыч – фартук

ана – мать

андá – там

аннан соң – потом

аны – его, её

аныц – его, её; у него,
у неё

аңа – ему, ей;

к нему, к ней

апа – старшая сестра,

тётя

Ә

аркылы́ – через	эбәклé уйный́ – играет
артта́ – позади, сзади	в пятнашки
арысла́н – лев	эби́ – бабушка
ас – низ	эдәплé – вежливый
ат – лошадь	эзерли́ – готовит
ата́ – отец	эйба́т – хорошо; хороший
атна́ – неделя	эйбе́р – вещь
ача́ – открывает	эйé – да
аш – суп	эйтá – говорит
áша – ешь, кушай	экият́ – сказка
аша – через	экрéн – медленно;
ашамлы́к – продукт	медленный
ашата́ – кормит	éле – только, ещё
áш-су – кушанье	эле – -ка (скажи-ка)
ашханé – столовая	э́нэ – вот
ашый́ – ест, кушает	эни́ – мама
аю́ – медведь	этáч – петух
ая́з – безоблачный	эти́ – папа
ая́к – нога	эфлисýн – апельсин

Б

баба́й – дедушка

базáр – рынок

бай – богач; богатый

бакá – лягушка

бакча́ – сад

бакчачы́ – садовник

бал – мёд

бала́ – ребёнок

бала́н – калина

баллы́ – сладкий

балта́ – топор

балы́к – рыба

балыкчы́ – рыбац

бар I – есть

бар II – иди

бара́ – идёт

барма́к – палец

баса́ – встаёт

баты́р – герой, богатырь

бау – верёвка

башкала́ – столица

башлана́ – начинается

башта́ – сначала, сперва

ба́би – младенец

ба́бкэ́ – гусёнок; утёнок

ба́йрэ́м – праздник

ба́лэкэ́й – маленький

ба́лэш – ба́лиш

ба́рэңге́ – картофель

ба́хэт – счастье

ба́я – цена

без – мы

безгэ́ – нам, к нам

безне́ – нас

безне́ң – наш

белэн – с

белэм – знание

бер – один

бера́з – немного

бе́рвакыт – однажды

бергэ́ – вместе,

совместно

беренче́ – первый

бе́ркайчан – никогда

бёркем – никто	варежки
бёрнинди – никакой	боз – лёд
берсэ – один из них	бозáу – телёнок
бетэ – заканчивается, завершается	бозлавы́к – гололедица
бетергэч – стёрка	болы́н – луг
беттэ – закончилось, завершилось	болы́т – туча
биэк – высоко; высокий	борча́к – горох
бий – пляшет, танцует	борчылу́ – беспокойство
бик – очень, весьма	боры́н – нос
билгэ I – отметка	боры́ч – перец
билгэ II – признак предмета	ботка́ – каша
бирэ – даёт	бо́ек – великий
бирэм – задание	бо́жэ́к – насекомое
бит I – лицо	бо́рэ – почка
бит II – страница	бо́тэ́н – весь, целый
биш – пять	бу – это
бишэу – пятеро	буенча́ – по
бишенчэ – пятый	була́ – бывает
«биш»лэ – пятёрка	булыша́ – помогает
биялэй – варежка,	бура́н – буран, вьюга
	бүгэ́н – сегодня
	бүлэ́к – подарок
	бүлэ́к итэ – дарит

бүлмэ – комната

бүрэ – волк

бүрэк – шапка

бүтэн – другой

В

вак – мелкий

вакыт – время

ватá – разбивает

Ватán – Родина

ватык – разбитый

ватылгán – разбито

Г

гаéп – вина

гаилé – семья

гафý ит(егез) – извини(те)

гомéр – жизнь

гөбэдиá – губадия

гөл – комнатный цветок

гөлжимéш – шиповник

гөмбó – гриб

Д

да (дэ) – тоже

дарý – лекарство

дэрэс – урок

дэреслэк – учебник

дэфтэр – тетрадь

ди – говорит

дөгé – рис

дөрэс – правильно

дуңгыз – свинья

дус – друг

дуслык – дружба

дүрт – четыре

дүртéү – четверо

«дүрт»лэ – четвёрка

дүшэмбе – понедельник

Е

егермé – двадцать

егыла́ – падает

ел – год

елán – змея

елгá – река
елмай – улыбается
ел фасылы – время
года
елый – плачет
ерак – далеко
еш – часто

Ж

жавáп – ответ
жавáп бирé – отвечает
жанвáр – зверь
жээн, жэй көне – летом
жэй – лето
жэнлэк – зверь
жидé – семь
жил – ветер
жилэк – ягода
жимéш – плод
жимлэк – кормушка
для птиц
жиңéл – легко; лёгкий
жир – земля

житé I – наступает
житé II – хватает
житмéш – семьдесят
жомгá – пятница
жөмлé – предложение
жыештырá – убирает,
прибирает
жылы – тепло; тёплый
жылытá – греет
жыр – песня
жырлыый – поёт
жыя – собирает

З

зарарлы – вредный
зэңгэр – синий, голубой
зинһáр – пожалуйста
зур – большой
зурлар – взрослые

И

игътибáр – внимание
Идél – Волга

ижéк – слог
икéн – оказывается
икéү – вдвоём
икé – два
«ике»лé – двойка
ил – страна
иллé – пятьдесят
инéш – ручей
иң – самый
ипí – хлеб
иптáш – товарищ
иртá – утро
иртэгá – завтра
иртáн – утром
иртэнгé аш – завтрак
иртэрáк – пораньше
ис – запах
исá – дует
исáнме(сез) – здрав-
ствууй(те)
íскиткеч – изумительный
ит – мясо
итáк – юбка

итéк – сапоги, сапог
ишéк – дверь

Й

йоклы́й – спит
йокы́ – сон
йокыдán торá – встаёт
йомшáк – мягкий
йомырка́ – яйцо
йон – шерсть
йорт – дом
йөгерá – бежит, бегаёт
йөз – сто
йөзá – пливёт, плавает
йөзém – изюм
йөрáк – сердце

К

кабáк – тыква
кабатлы́й – повторяет
кавы́н – дыня
кадерлé – дорогой
кадэр – до

каз – гусь	каршылы́й – встречается
казы́й – копает	каршында́ – перед
ка́йбер – некоторый	кары́й – смотрит;
ка́йда? – где?	ухаживает
кайма́к – сметана	кат – этаж
кайна́р – горячий	каты́к – катык
ка́йсы? – который?	кача́ – прячется
кайтá – возвращается	кашы́к – ложка
ка́йчан? – когда?	ка́я? – куда?
кайчы́ – ножницы	ка́ян? – откуда?
кана́т – крыло	котлы́й – поздравляет
каплы́й – покрывает,	кош – птица
закрывает	коя́ш – солнце
капчы́к – мешок	кояшлы́ – солнечный
кар – снег	кэбестэ́ – капуста
кара́ – чёрный	кээф – настроение
карабодáй – гречка	кэжэ́ – коза
карбы́з – арбуз	кэрзи́н – корзина
кара́ карга́ – грач	кэшэкэ́ – клюшка
карлыга́н – смородина	кебе́к – как
карлыга́ч – ласточка	кем? – кто?
карт – старый; старик	ке́мгэ? – кому?
карчы́к – старуха	ке́мдер – кто-то

кёмне? – кого?	кисэ – режет
кёмнеке? – чей?	китап – книга
кёмнең? – кого? чей?	китэ – уходит
кер I – бельё	кич – вечер
кер II – заходи, входи	кичэ – вчера
керэ – заходит, входит	кич белэн – вечером
керергэ мөмкинме? – можно войти?	кичкэ аш – ужин
керпé – ёж	кишэр – морковь
кесэл – кисель	кия – надевает
кечкенé – маленький	коелá – осыпается
кешé – человек	коенá – купается
кибét – магазин	койрык – хвост
киенé – одевается	колак – ухо
киéп карый – примеряет	колы́н – жеребёнок
килэ – приходит, идёт (сюда)	корт – червь
килешé – идёт, подходит (об одежде)	котлау – поздравление
кинэт – вдруг	көз – осень
киң – широкий	көймé – лодка
киңáш – совет	көлэ – смеётся
кирэк – нужно, надо	көн – день
	көндэлéк – дневник
	көндéз – днём
	көндезгé аш – обед

озы́н – длинный
он – мука
оны́к – внук, внучка
оны́та – забывает
оча́ – летит
очрашú – встреча
очучы́ – лётчик
ошы́й – нравится
оя́ – гнездо

Ө

өй – дом
өйрэнэ́ – учится
өлкэ́н – старший
өрэ́ – лает
өрёк – урюк
өстэл – стол
өстэ́ – поверхность
өстендэ́ – на поверхности
өтёр – запятая
өч – три
өчэ́ү – втроём
өчен – для

өченчэ́ – третий
«өч»лэ́ – тройка
өчпочма́к – треугольник

П

пәнжешэмбе – четверг
пэрэмэ́ч – перемяч
песи́ – кошка
песнэ́к – синица
печэ́н – сено
пешерэ́ – варит
пештэ́ – сварилось
пилмэ́н – пельмени
поши́ – лось
пөхтэ́ – аккуратно;
аккуратный
пыла́у – плов
пыча́к – нож
пычкы́ – пила
пычра́к – грязно;
грязный
пыяла́ – стекло;
стеклянный

Р

рәсэм – рисунок

рәсэм ясы́й – рисует

рәхэ́т – приятно, отрадно

рәхи́м ит(егез)! – добро
пожаловать!

рәхмэ́т – спасибо

риза́ – согласен, согласна

рөхсэ́т – разрешение

ру́сча – по-русски

С

сабы́н – мыло

савы́т-саба – посуда

сае́н – каждый

саеска́н – сорока

сай – мелко; мелкий

сайлы́й – выбирает

саклы́й – охраняет,
бережёт

сала́ – кладёт; снимает

салкы́н – холодно;
холодный

сан – число

санамы́ш – считалка

сандуга́ч – соловей

саны́й – считает

сара́н – скупой

сары́ – жёлтый

сары́к – овца

сарымса́к – чеснок

сата́ – продаёт

сатучы́ – продавец,
продавщица

саты́п ала́ – покупает

са́у бул(ыгыз) – до
свидания

сэга́ть – часы

сэла́м – привет

сэламэ́тлэк – здоровье

сэна́к – вилы

сэхна́ – сцена

сез – вы

сезга́ – вам, к вам

сезне́ – вас

сезне́ң – ваш
сеце́л – младшая сестра
сиба́ – поливает
сиге́з – восемь
сигезе́нче́ – восьмой
сикерá – прыгает
сикса́н – восемьдесят
сине́ – тебя
сине́ң – твой, у тебя
сица́ – тебе
сиша́мбе – вторник
со́рау – вопрос
со́рау бирé – задаёт
вопрос
соң I – поздно
соң II – после
сөйли́ – рассказывает
сөртé – вытирает
сөт – молоко
су – вода
суга́н – лук
сузы́к авáз – гласный
звук

сүз – слово
сүзле́к – словарь
сыéр – корова
сыерчы́к – скворец
сызлы́й – болит
сызыклы́ – в линейку
сыйны́ф жита́кчесé –
классный руководитель

Т

таба́ (өйгé таба́) – по
направлению (к дому)
табига́ть – природа
табы́н – накрытый стол
табышма́к – загадка
тавы́к – курица
такта́ – доска
тама́ – капает
тама́к – горло
тамчы́ – капля
тамы́р – корень
таны́ш – знакомый
тар – узкий

тарáк – расчёска	тиén I – белка
таратá – раздаёт, разбрасывает	тиén II – копейка
тарíх – история	тиз – быстро
тарты́к авáз – соглас- ный звук	тиздэн – скоро
татáр – татарин; татарский	тик – однако
тату́ – дружно	тимера́йк – коньки
та́у – гора	тоз – соль
таш – камень	тозлы́ – солёный
тэбэнэ́к – низкий	токма́ч – лапша
тэлинкэ́ – тарелка	томшы́к – клюв
тэмлэ́ – вкусно; вкусный	тора́ I – встаёт, стоит
тэнэфэ́с – перемена	тора́ II – живёт
тэрбиялэ́ – воспитанный	тотá – ловит
тэрти́п – порядок	төзэтэ́ – исправляет
тегэ́ – тот	төлкэ́ – лиса
тегүчэ́ – портной	төн – ночь
тел – язык	төрлэ́ – разный
тели́м – желаю	төс – цвет
теш – зуб	төслэ́ – цветной
	төшэ́ – спускается
	туга́н – родной
	туга́н көн – день рождения

Ү

үбб – целует
үзэ – сам (сама, само)
үлэ – умирает
үлэн – трава
үлчй – взвешивает
үрдэк – утка
үсэ – растёт
үстерэ – выращивает
үтэ – проходит
үтердэ – убил

Ф

файда – польза
файдалы – полезно;
полезный
фил – слон

Х

хайван – животное
халык – народ
хат – письмо

хата – ошибка
хатын – жена
хатын-кыз – женщина
хэерлэ көн! – добрый
день!
хэзер – сейчас
хэллэр нйчек? – как
дела?
хэрэф – буква
хикэя – рассказ
хөрмэтлэ – уважаемый
хужа – хозяин
хуш(ыгыз)! – прощай(те)!
хуш килэсез! – добро
пожаловать!

Һ

һэйкэл – памятник
һәм – и
һәр – каждый
һәркем – каждый
(человек)

Ч

чаба́ – скачет
чакыра́ – зовёт, приглашает
чакыру́ – приглашение
чалба́р – брюки
чана́ – сани
чаңгы́ – лыжи
чэкчэк – чак-чак
чәнечкэ́ – вилка
чэршэмбе – среда
чэч – волос
чэчэ́ – сеет
чэчэк – цветок
чэчэк ата – цветёт
чебэн – муха
чеби́ – цыплёнок
чикләвэк – орех
чир – болезнь
чирэм – трава
чиста́ – чисто; чистый
чисталы́к – чистота

чия́ – вишня
чөгендёр – свёкла
чёнки – потому что
чүкэч – молоток
чүлмэк – горшок
чүпрэк – тряпка
чыга́ – выходит
чык – выйди
чынаяк – чашка
чыпчы́к – воробей
чыршы́ – ель

Ш

шагы́йрь – поэт
шакмаклы́ – в клетку
шалка́н – репа
шалтырата́ – звонит
шалтыры́й – звенит
шат – рад
шатлана́ – радуется
шая́н – весёлый
шәһэр – город
шигы́рь – стихотворение

шикёр – сахар
шимбё – суббота
шуа́ – катается
шугала́к – каток
шук – шустрый
шул – тот
шуца́ күрэ – поэтому
шушы́ – это

Э

эз – след
эзли́ – ищет
элэ́ – вешает
элгэ́ч – вешалка
элэк – давно
эне́ – младший брат
энжэ́ чэчэ́к – ландыш
эре́ – крупный
эри́ – таёт
эссе́ – жарко; жаркий
эт – собака
эчэ́ – пьёт

эчэ́се килэ́ – хочется
пить

эчендэ́ – внутри

эш – работа

эшли́ – работает

эшчэ́ – рабочий

Ю

ю – мой

юа́ – моет

югалта́ – теряет

юк – нет

юл – дорога

юма́рт – щедрый

юына́ – умывается

Я

ява́ – идёт (снег, дождь)

явы́з – злой

яз – весна

яза́ – пишет

яз көне, язы́н – весной

як (туга́н як) – сторона
(родная сторона)

якты́ – светлый

якы́н – близко; близкий

я́к-якка – по сторонам

ялгы́ш – ошибочно

я́л итэ́ – отдыхает

ялка́у – ленивый

я́л көне́ – выходной

я́ме – ладно

ямьле́ – прекрасно;
прекрасный

ямьсе́з – некрасивый

яна́ – горит

янында́ – возле, около

яна́ – новый

яңгы́р – дождь

яр – берег

яра́мый – нельзя

ярата́ – любит

ярдэм – помощь

ярма́ – крупа

яры́ш – соревнование

ясы́й – делает, рисует

ята́ – лежит

ятлы́й – учит наизусть

яулы́к – платок

яфра́к – лист

яфра́к яра́ – распуска-
ет листья

яхшы́ – хорошо;

хороший

яше́л – зелёный

яшелчэ́ – овощ

яши́ – живёт

яшь I – год

яшь II – молодой

яшь III – слеза

яшьла́р – молодёжь

Эчтәлек

Туган якка кыш килде	
88–110 нчы дәресләр	6
Шәһәрдә һәм авылда	
111–124 нче дәресләр	31
Әдәпле булуйк	
125–142 нче дәресләр	45
Кечкенә дусларыбыз	
143–156 нчы дәресләр	60
Күңелле жәй, ямьле жәй	
157–180 нче дәресләр	72
Сүзлек	90

Учебное издание
Серия «Күңелле татар теле»

Хайдарова Роза Закиевна
Ахметзянова Гульназ Магсумзяновна
Гиниятуллина Лейсан Адиповна

ТАТАР ТЕЛЕ

3 класс

Учебник для образовательных организаций начального общего образования

В двух частях

Часть 2

Группа разработчиков учебно-методического комплекта

Авторы *Р.З. Хайдарова,*
Г.М. Ахметзянова, Л.А. Гиниятуллина
Научный консультант *Ф.А. Ганиев*
Руководитель проекта *М.Ф. Ганиев*
Художественный редактор *С.В. Киатров*
Руководитель группы художников и верстальщиков *Д.И. Бариев*
Вёрстка *Е.Е. Никулина, К.А. Антонова*
Координатор проекта *А.М. Ганиев*
Технический руководитель *М.Р. Башаров*
Редакторы *А.А. Башарова, Ф.Ш. Ахметзянова*
Художники *А.Р. Ромашова, Н.К. Авдеева,*
Н.Б. Трофимова, И.Г.Климова, М.М. Нигмедзянова
Руководитель административной группы *А.Н. Зайнуллина*

Соответствует требованиям СанПиН 2.4.7.1166-02 «Гигиенические требования к изданиям учебников для общего и начального профессионального образования».

Подписано в печать 20.12.2013. Формат 84x108^{1/16}. Бумага офсетная. Гарнитура «Школьная».
Печать офсетная. Уч.-изд. л. 7. Тираж 26200 экз. Заказ №2023

Издательство «Татармультфильм».
420034, г. Казань, ул. Сулеймановой, 5.
www.tatarmultfilm.ru

Отпечатано в полном соответствии с качеством предоставленных издательством «Татармультфильм» материалов в типографии филиала ОАО «ТАТМЕДИА» «ПИК «Идель-Пресс».
420066, г. Казань, ул. Декабристов, 2.

**Издательство «Татармультифильм»
разрабатывает и выпускает:**

- учебники,
- мультимедийные пособия,
- методические пособия,
- рабочие тетради,
- художественно-анимационные издания,
- интерактивные приложения.

www.tatarmultfilm.ru

Дополнительные материалы по изучению
татарского языка и литературы для
классных и внеурочных занятий на сайте
www.balarf.ru (www.бала.рф).

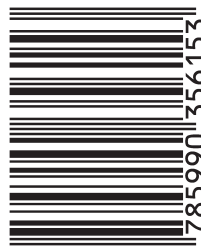

Школьный учебник
серия
«Күңелле татар теле»

ISBN 978-5-9903561-5-3

9 785990 356153

ИЗДАТЕЛЬСТВО
«Татармультфильм»